

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Α) ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1. Το ΑΕΠ παγκοσμίως μειώθηκε το 2020 κατά 4,4% ή από τα 87,5 στα 83,8 τρισ. δολάρια, και αυτή η μείωση είναι η μεγαλύτερη για ειρηνική περίοδο του καπιταλισμού. Η κρίση, καθολική και γενικευμένη σε πρωτοφανή βαθμό, ήταν και ανισοβαρής: από τους παραδοσιακούς ιμπεριαλιστές επλήγησαν περισσότερο αυτοί που είναι και οι πιο αδύναμοι βιομηχανικά, όπως Γαλλία (-10,6%), Ισπανία (-12,8%), Ιταλία (-10,6%) και Μεγάλη Βρετανία (-9,8%), ενώ πιο συγκρατημένη αλλά εξίσου πρωτόγνωρη ήταν και η κρίση σε Γερμανία (-6%), Ιαπωνία (-5,3%) και ΗΠΑ (-4,3%), που είναι οι ιμπεριαλισμοί που έχουν μια ισχυρότερη βιομηχανική βάση ή τα μέσα για να εφαρμόσουν τα μεγαλύτερα αντίμετρα απέναντι στην κρίση. Από τις BRICS, η Κίνα είναι η μόνη χώρα παγκοσμίως που παρ' ότι ήταν το επίκεντρο της επιδημίας δεν γνώρισε μείωση του ΑΕΠ παρά μόνο μια συρρίκνωση της αύξησής του (για την Κίνα βέβαια αυτό ισοδυναμεί με κατάσταση κρίσης): το 2019 η αύξηση ήταν 6,1%, ενώ το 2020 μόνο 1,9%. Σε αντίθεση με την Κίνα, η Ινδία γνώρισε μια τεράστια πτώση (-10,3%), όταν οι ρυθμοί ανάπτυξής της στην προηγούμενη 10ετία κατά μέσο όρο ήταν 7%, ενώ η Ρωσία και η Βραζιλία γνώρισαν μία μικρότερη μείωση (κατά -4,1% και -5,8% αντίστοιχα) αλλά αυτές βρίσκονταν ήδη σε παρατεταμένη ύφεση, με μεγαλύτερη της Βραζιλίας. Τέλος, οι χώρες της Λατινικής Αμερικής χτυπήθηκαν από την κρίση σε μεγαλύτερο βαθμό (Μεξικό, Αργεντινή, κ.ά.) απ' ό,τι της Νοτιο-ανατολικής Ασίας (Ινδονησία, Ν. Κορέα, κ.ά.), και σε ακόμη μικρότερο βαθμό επλήγησαν οι χώρες της υποσαχάριας Αφρικής.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2019 οι ώρες εργασίας που χάθηκαν στο α' 3μηνο του 2020 ισοδυναμούν με απώλεια 115 εκ. θέσεων πλήρους απασχόλησης, ενώ στο β' 3μηνο χάθηκαν επιπλέον 400 εκ., δηλαδή μόνο στο πρώτο κύμα της πανδημίας χάθηκαν συνολικά ώρες εργασίας που αντιστοιχούν σε 515 εκ. θέσεις πλήρους απασχόλησης σε σύνολο περίπου 3,5 τρισ. απασχολούμενων. Μέχρι το τέλος του 2020 είχαν χαθεί οριστικά 114 εκ. θέσεις εργασίας με τα 33 εκ. να αντιστοιχούν σε άνεργους και 81 εκ. σε ανθρώπους που αναγκάστηκαν να τεθούν εκτός ενεργού πληθυσμού. Επίσης, μέχρι το τέλος του 2020 είχαν χαθεί 3,7 τρισ. από το εισόδημα του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού — αντιστοιχεί στο 4,5% του παγκόσμιου ΑΕΠ ή σε μια μείωση της μέσης αμοιβής κατά 8,7%, με τις μεγαλύτερες απώλειες (12,3%) στις φτωχότερες χώρες.

2. Παρά τις προσπάθειες απόδοσης της κρίσης στην πανδημία, σε έναν «εξωοικονομικό» παράγοντα, η αλήθεια είναι ότι το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα βάδιζε ολοταχώς προς μια νέα κρίση που, όπως όλοι φοβούνται, θα ήταν χειρότερη απ' αυτήν του 2009. Η πανδημία απλώς πυροδότησε πρόωρα την κρίση και ταυτόχρονα την επιδεινώσε. Ένα απλό κρυολόγημα, που πιθανόν να περάσει ακόμη και απαρατήρητο σε έναν υγιή οργανισμό, μπορεί να έχει θανατηφόρες συνέπειες σε έναν γερασμένο οργανισμό. Και το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα είναι ένα γερασμένο, σάπιο και άρρωστο από τις εσωτερικές του αντιφάσεις σύστημα.

Συνεπώς, η αναμενόμενη από όλους κρίση του 2020 θα ήταν πολύ πιο μεγάλη από την κρίση του 2009, δύσκολα ελέγξιμη και με πιο καταστροφικές μακροχρόνιες επιπτώσεις. Καταρχάς, γιατί παρά τις σοβαρές και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην απασχόληση και στους μισθούς, η κρίση του 2009 δεν αφέθηκε να παίξει τον εξυγιαντικό ρόλο που συνήθως παίζει στο τέλος κάθε κύκλου, λόγω του γενικότερου φόβου για ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Δεύτερον, η όποια ανάκαμψη της περιόδου 2009-19 ήταν —και για άλλη μια φορά στο περίπου 50ετές μακρύ κύμα κάμψης— πιο αδύναμη από την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου βιομηχανικού κύκλου 2002-2009, και σε ορισμένες χώρες διακοπτόμενη (π.χ. ΕΕ) ή χρονικά πολύ σύντομη (Βραζιλία, κ.ά.), και γενικά η πιο αδύναμη (όσον αφορά όλους τους κρίσιμους δείκτες όπως: ΑΕΠ, βιομηχανική παραγωγή, παραγωγικότητα της εργασίας, κ.ά.) σε όλο το μακρό κύμα κρίσης. Τρίτον, τα εργαλεία αντιμετώπισης της κρίσης πολλαπλασιάστηκαν, γιγαντώθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν όχι μόνο για τον περιορισμό της κρίσης του 2009 αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της αδύναμης ανάκαμψης: **α)** Η πολιτική των μηδενικών ή σχεδόν μηδενικών επιτοκίων (ή, για την ακρίβεια, αρνητικών αν αφαιρέσει κανείς τον πληθωρισμό) εφαρμοζόταν απ' όλες τις κεντρικές τράπεζες για όλη την εξεταζόμενη περίοδο, εκτός ίσως από την αμερικάνικη Fed, που μόλις που πρόλαβε να το ανεβάσει μέχρι το 2%, στα τέλη του 2019, προτού το μειώσει κι αυτή εσπευσμένα λόγω της πανδημίας. **β)** Η ποσοτική χαλάρωση, ένα σχετικά νέο εργαλείο, που για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε σε τέτοια έκταση και μέγεθος μετά το 2007 και που παρ' όλους τους σχεδιασμούς για αντιστροφή της, όταν θα άρχιζε να ανακάμπτει η οικονομία, συνεχίστηκε πυρετωδώς μέχρι σχεδόν το 2019, με αποτέλεσμα οι κεντρικές τράπεζες να είναι ήδη βαρυφορτωμένες από

τίτλους-σκουπίδια. γ) Με τη συνεχή και διαρκή διόγκωση των κάθε είδους χρεών (κυρίως δημοσίου, επιχειρήσεων και τραπεζών παρά νοικοκυριών), που επίσης ξεπέρασαν κάθε προηγούμενη αύξηση και επίσης γενικεύτηκαν στο σύνολο σχεδόν των χωρών (παραδοσιακών και νέων ιμπεριαλιστικών χωρών, αλλά και μισοβιομηχανοποιημένων ή καθυστερημένων χωρών).

3. Δεν προκαλεί λοιπόν έκπληξη που με την πρόωρη πυροδότηση της κρίσης από την πανδημία, οι αστικές κυβερνήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο έδρασαν αστραπιαία και με κολοσσιαία μέτρα: α) επιδοτήσεις σε εργαζόμενους που αναγκαστικά έμειναν χωρίς δουλειά, β) ενισχύσεις και δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις, γ) αναβολές καταβολής φόρων, δ) επιδοτήσεις και δάνεια των μεγάλων επιχειρήσεων, που έχουν λάβει και τη μερίδα του λέοντος, ε) ισοπέδωση των επιτοκίων των κεντρικών τραπεζών στο μηδέν (και θα παραμείνουν εκεί για τα επόμενα 2 ή 3 χρόνια ή για όσο χρειαστεί, σύμφωνα με τις κατηγορηματικές δηλώσεις των κεντρικών τραπεζιτών), ζ) η ποσοτική χαλάρωση και η δανειοδότηση των τραπεζών πήρε κολοσσιαίες διαστάσεις, η) αναβλήθηκε η καταβολή των τόκων και ως ένα βαθμό και των χρεολυσίων του χρέους των καθυστερημένων χωρών προς τις ιμπεριαλιστικές χώρες, ι) μέσω διαφόρων ρυθμίσεων («άνοιγμα πιστωτικών γραμμών») η Fed δάνεισε αρκετά τρισ. δολάρια σε διάφορες κεντρικές τράπεζες ώστε να μην καταρρεύσουν λόγω έλλειψης συναλλάγματος (δολαρίου) οι παγκόσμιες συναλλαγές — και το ίδιο, σε πολύ μικρότερο βαθμό, έκανε και η τράπεζα της Κίνας με βάση το γουάν.

Αν και προς το παρόν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το συνολικό μέγεθος αυτών των μέτρων, προσεγγιστικά, με βάση το ΔΝΤ, μέχρι τον Αύγουστο του 2020 είχε διατεθεί περίπου το 11% του παγκόσμιου ΑΕΠ σε επιδοτήσεις και περίπου το 9% σε δάνεια, εγγυήσεις δανείων, κ.ά., δηλαδή συνολικά περίπου 17-20 τρισ. δολάρια. Προφανώς αυτό το μέγεθος θα πρέπει να διπλασιαστεί αν συνυπολογιστεί και η περίοδος μέχρι τον Απρίλη του 2021. Τα μεγέθη των επιδοτήσεων, ενισχύσεων και δανείων είναι άνισα τόσο αναμεταξύ των ιμπεριαλιστικών χωρών όσο και μεταξύ των χωρών του G20 και των υπόλοιπων καπιταλιστικών χωρών.

Για την χρηματοδότηση αυτών των μέτρων, το συνολικό παγκόσμιο χρέος αυξήθηκε κατά 24 τρισ. δολάρια, εκ των οποίων τα 12 τρισ. είναι των κρατών, τα 5,4 των επιχειρήσεων, τα 3,9 των τραπεζών και τα 2,6 των νοικοκυριών. Έτσι το συνολικό παγκόσμιο χρέος στα τέλη του Φεβρουαρίου 2021 έφθασε τα 281 τρισ. ή το 355% του παγκόσμιου ΑΕΠ (τον Μάιο το υπολογίζουν στο 365%).

Το σχετικά νέο χαρακτηριστικό αυτών των μέτρων —αν εξαιρέσει κανείς την επιδότηση των εργαζομένων, που ξεπέρασε κατά πολύ κάθε προηγούμενη κρατική ενίσχυση των επιδομάτων ανεργίας— είναι η ανάληψη από το κράτος με πολύ πιο άμεσο τρόπο τόσο του νέου δανεισμού όσο και της εγγύησης των προηγούμενων δανείων των επιχειρήσεων. Σε όλη την περίοδο 2008-2019, οι κεντρικές τράπεζες είχαν αγοράσει εταιρικά ομόλογα ή παράγωγά τους, ή συνολικά «σάπιους» τίτλους, με έμμεσο τρόπο, διαμέσου των τραπεζών, τα οποία και διακρατούσαν στους ισολογισμούς τους, αλλά στη σημερινή κρίση η πολιτική αυτή έφτασε σε ακραία όρια. Με αφορμή την κατάρρευση των χρηματιστηρίων στο πρώτο κύμα της πανδημίας και των πρώτων σοβαρών κλυδωνισμών στις αγορές εταιρικών ομολόγων (που προμήνυε ένα τεραστίων διαστάσεων τσουνάμι χρεοκοπιών επιχειρήσεων), οι κεντρικές τράπεζες προχώρησαν σε μια άνευ προηγουμένου προσπάθεια στη δανειοδότηση των επιχειρήσεων, στην αναβολή της εξυπηρέτησης των δανείων τους και, κυρίως, στη γενικευμένη εγγύησή τους, ακόμη και σε περιπτώσεις οριστικά χρεοκοπημένων επιχειρήσεων. Αυτό εξηγεί και την εκρηκτική αύξηση των χρηματιστηρίων αλλά και τη συνακόλουθη διεύρυνση των ανισοτήτων, που ακόμη και εν μέσω πανδημίας και γενικής φτωχοποίησης ξεπέρασε κάθε όριο. Καταδεικνύει επίσης ότι το κρατικό χρέος θα εκτοξευτεί, όταν αρχίσουν να καταπέφτουν οι διάφορων ειδών εγγυήσεις ή οι νέες δανειοδοτήσεις.

4. Η σημερινή παγκόσμια κρίση, αν αφήνονταν ανεξέλεγκτη, όπως έγινε αρχικά στην κρίση στις ΗΠΑ το 1929-32, θα έπαιρνε κατακλυσμιαίες διαστάσεις (μεγαλύτερες και από την κρίση του 1929-30) και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό από μόνο του είναι ενδεικτικό όχι μόνο της ιστορικής παρακμής του καπιταλιστικού συστήματος αλλά και του πόσο επικίνδυνη είναι για την ανθρωπότητα η διατήρησή του. Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, τα αστικά επιτελεία έπρεπε να δράσουν ακαριαία και με γιγαντιαία μέτρα για τον έλεγχο της κρίσης. Γι' αυτό δεν προκαλεί καμία εντύπωση που, για άλλη μια φορά, μέσα σε μια νύχτα όλα τα γεράκια του νεοφιλελευθερισμού, υπέρμαχοι των ισοσκελισμένων προϋπολογισμών, της δημοσιονομικής λιτότητας, της απέχθειας προς το χρέος, κ.ά., μετατράπηκαν σε θαυμαστές της κρατικής παρέμβασης, της αύξησης του δημόσιου χρέους («το χρέος αυτή τη στιγμή δεν θα πρέπει να μας απασχολεί», κ.ο.κ.), των κρατικών επιδοτήσεων κ.λπ. Αλλά ο έλεγχος της κρίσης δεν φτάνει, χρειάζονταν και οικονομικά μέτρα εξόδου απ' αυτήν (η λεγόμενη «επανεκκίνηση της οικονομίας») αλλά και διασφάλισης της όποιας επερχόμενης ανάκαμψης. Έτσι υιοθετήθηκαν μια σειρά προγράμματα από όλες τις χώρες με πιο γνωστά αυτά του Μπάιντεν και του Ταμείου Ανάπτυξης της ΕΕ. Οι φραστικές αλλαγές στην πολιτική αλλά και τα μέτρα «επανεκκίνησης της οικονομίας» δίνουν την εντύπωση αφενός μιας εγκατάλειψης του

νεοφιλελευθερισμού και της επαναφοράς στον καθαρόαιμο κείνσιανισμό και αφετέρου μιας νέας περιόδου ανάπτυξης ή ενός νέου μακρού κύματος ανάπτυξης όπως του μεταπολεμικού.

Αυτή η εντύπωση όχι μόνο είναι λανθασμένη αλλά στην πραγματικότητα ισχύει ακριβώς το αντίθετο, τόσο για γενικούς όσο και για ειδικούς λόγους.

5. Οι γενικοί λόγοι που απαγορεύουν κάθε σκέψη για ένα μακρό κύμα ανάπτυξης, συνεπώς και για μια νέα δεκαετία ουσιαστικής ανάπτυξης, είναι οι εξής:

α) Τα διάφορα προγράμματα είτε του Μπáιντεν είτε της ΕΕ (αλλά και άλλων αντίστοιχων) σιωπηρά προϋποθέτουν την σταδιακή εφαρμογή της 4ης τεχνολογικής επανάστασης. Οι τεχνολογικές επαναστάσεις αποτελούν έναν σχετικά αυτόνομο παράγοντα στο κέντρισμα της συσσώρευσης του κεφαλαίου, αλλά δεν την καθορίζουν: αυτή καθορίζεται από τη μακροχρόνια κίνηση του ποσοστού κέρδους. Είναι αλήθεια ότι στους τομείς των μηχανών παραγωγής ενέργειας (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κ.ά.), των μηχανών κίνησης και των εργαλειομηχανών (κυρίως ρομπότ) όπως και στους συναφείς των μεταφορών και επικοινωνιών (δηλαδή συνολικά τους τομείς που καθορίζουν μια τεχνολογική επανάσταση) έχουν συσσωρευτεί τεχνολογικές ανακαλύψεις ίσως σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι στο τέλος του μακρού κύματος κρίσης του μεσοπολέμου ή και στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, και πιθανόν να μην είναι και τόσο απαγορευτικό πλέον το κόστος παραγωγής τους. Ωστόσο, δεν υπάρχουν οι οικονομικοί και κοινωνικοί όροι για τη γενικευμένη εφαρμογή της 4ης τεχνολογικής επανάστασης: μία ήττα της εργατικής τάξης τόσο σημαντική, που όχι μόνο να ανεβάσει απότομα και σημαντικά το ποσοστό υπεραξίας αλλά να το διατηρήσει και μακροχρόνια, μία απαξίωση του κεφαλαίου (που δεν περιλαμβάνει μόνο τον εκμηδενισμό του πλασματικού κεφαλαίου αλλά και τη μείωση της αξίας ή ακόμη και την καταστροφή ενός σημαντικού τμήματος του υπάρχοντος παραγωγικού κεφαλαίου), μια μακροχρόνια διεύρυνση της αγοράς (είτε με επέκταση της υπάρχουσας καπιταλιστικής αγοράς είτε με τη απορρόφηση παραδοσιακών τομέων είτε με την εξαφάνιση κάποιων ανταγωνιστών, που φυσικά δεν υπάρχουν ή δεν υφίσταται) εκτός της πιθανής εμφάνισης νέων εμπορευμάτων, την ανάδειξη μιας ηγεμονικής ιμπεριαλιστικής δύναμης που θα οργανώσει/ρυθμίσει την παγκόσμια οικονομία, μια νέα οργάνωση της εργασίας και γενικότερα μια νέα κοινωνική διαχείριση της εργατικής τάξης (που ούτε κατά φαντασία δεν έχουν εμφανιστεί παρά τις κατά καιρούς «καινοτόμες» προτάσεις όπως «ομάδες εργασίας», κ.ά.), την ακόμη μεγαλύτερη παρέμβαση του κράτους και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο, κ.α. Γενικότερα, μια 4η τεχνολογική επανάσταση (ο πλήρης αυτοματισμός) τείνει προς τον εκμηδενισμό της υπεραξίας και είναι ασύμβατη ιστορικά με το ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα. Όλα αυτά εξηγούν γιατί, ακόμη και κάτω από έναν αμείλικτο παγκόσμιο ανταγωνισμό, η εισαγωγή της ρομποτικής στην παραγωγή εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να είναι αργόσυρτη και να βρίσκεται στο σχετικά ασήμαντο ύψος των 50 δισ. δολαρίων ετησίως σε παγκόσμιο επίπεδο. Ακόμη χειρότερα, στο βαθμό που θα προχωρά η όποια σπασμωδική και αποσπασματική εφαρμογή των «νέων τεχνολογιών» (όχι μόνο στην παραγωγή αλλά και σε υπηρεσίες/διοίκηση), θα καταλήγει σε κατακόρυφη μείωση της απασχόλησης και στην αχρήστευση ενός ολόκληρου τμήματος της εργατικής τάξης. Ακόμη και μια πρόσφατη έρευνα του ΟΟΣΑ, που προβλέπει ότι την επόμενη δετία κινδυνεύουν να χαθούν 210 εκ. θέσεις εργασίας ή το 1/4 των θέσεων εργασίας των χωρών-μελών του, είναι μάλλον υπερβολικά αισιόδοξη όσον αφορά την απασχόληση.

β) Αναμφίβολα ο νεοφιλελευθερισμός (ιδεολογία, «θεωρία» και πολιτική) αποτέλεσε μια συνειδητή επιλογή της αστικής τάξης και είναι όντως η πιο παρακμιακή και ταυτόχρονα αναποτελεσματική πολιτική. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι δεν ήταν ως ένα βαθμό και μια αναγκαστική πολιτική, με την έννοια ότι αντανάκλούσε μια αντικειμενική τάση του καπιταλισμού, δηλαδή την ανικανότητά να λύσει τις πολλές και οξυμένες αντιφάσεις της ιστορικής παρακμής ή ίσως και ιστορικού αδιεξόδου του. Καταρχάς, πριν την άνοδο του Ρήγκαν και της Θάτσερ, το 1979 και 1980, είχε αποτύχει παταγωδώς και γίνονταν ολοένα και πιο επικίνδυνος για τον καπιταλισμό ο λεγόμενος κείνσιανισμός («στασιμοπληθωρισμός»), που υποτίθεται ότι προτίθεται να αναβιώσει το πρόγραμμα του Μπáιντεν. Πριν τα αστικά επιτελεία προχωρήσουν στη λεγόμενη «απορρύθμιση», που εδραίωσε την κυριαρχία του χρηματοπιστωτικού τομέα και απελευθέρωσε/γιγάντωσε την κερδοσκοπία στα παράγωγα, στο χρηματιστήριο, στα ακίνητα, κ.ο.κ., ο καπιταλισμός και οι παραδοσιακοί ιμπεριαλισμοί είχαν φθάσει ήδη σε ένα αδιέξοδο. Πριν δημιουργηθεί η κερδοσκοπία στο συνάλλαγμα (το μεγαλύτερο τμήμα των παραγώγων), ο Νίξον είχε καταργήσει αναγκαστικά, το 1973, τη σύνδεση δολαρίου-χρυσού και το σύστημα του Μπρέτον Γουντς, απελευθερώνοντας τις ισοτιμίες των νομισμάτων. Πριν ο Ρήγκαν και η Θάτσερ προχωρήσουν σε «απορρυθμίσεις» του τραπεζικού συστήματος, οι κερδοσκόποι είχαν ήδη επιβληθεί στην Κεντρική Τράπεζα της Βρετανίας αναγκάζοντάς την σε υποτίμηση της λίρας το 1979, δηλαδή ξεκαθαρίζοντας ότι η νομισματική πολιτική θα καθορίζεται από αυτούς. Πριν από τις «απορρυθμίσεις», οι ιμπεριαλιστικές τράπεζες στρέφονταν ήδη στην κερδοσκοπία σε μια αγωνιώδη προσπάθεια αναζήτησης κερδών (στη

δεκαετία του 1970 στον κερδοσκοπικό υπερδανεισμό των εξαρτημένων χωρών, αργότερα στις λεγόμενες φούσκες στα χρηματιστήρια, ακίνητα, κ.ά.), ενώ η αστική τάξη, στην εξίσου εναγώνια προσπάθεια προάσπισης του κερδών της, απέφευγε ολοένα και περισσότερο την πληρωμή φόρων και προτιμούσε τον δανεισμό του ίδιου της του κράτους, την ίδια στιγμή που το κράτος ανελάμβανε ολοένα και περισσότερο τις ζημιές και την ενίσχυση των κερδών του ιδιωτικού τομέα (συγκράτηση ελλειμμάτων και αύξησης του χρέους με ιδιωτικοποιήσεις, μείωση κοινωνικών δαπανών, κ.ά.), πάντα σε βάρος της εργατικής τάξης. Απ' αυτό το σημείο μέχρι τις πιστωτικές φούσκες, την κερδοσκοπία στο χρηματιστήριο, τα γκόλντεν μπόις, τις επικίνδυνες χρηματοπιστωτικές κρίσεις, τις χρεοκοπίες αλλά και την υπερχρέωση κρατών, επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τον έλεγχο του πολιτικού προσωπικού από τον χρηματοπιστωτικό τομέα ή τη μεταβολή των δραστηριοτήτων των ίδιων των παραγωγικών πολυεθνικών προς κερδοσκοπικές δραστηριότητες, η απόσταση αποδείχθηκε ότι δεν ήταν μεγάλη. Όλα αυτά αντανακλούν την αλλαγή του συσχετισμού μεταξύ πολυεθνικών και αστικών κρατών, ακόμη και των μεγαλύτερων, την «ιδιωτικοποίηση» του χρήματος και τη δημιουργία τεράστιων μαζών αργούντος χρηματικού κεφαλαίου λόγω της κρίσης και του συνακόλουθου περιορισμού των ευκαιριών για παραγωγική επένδυση από την αρχή και καθ' όλη τη διάρκεια του μακρού κύματος κάμψης. Κοντολογίς ο νεοφιλελευθερισμός μετά από 40 χρόνια έχει δημιουργήσει μια κινούμενη άμμο, από την οποία είναι αδύνατον να ξεφύγει ο καπιταλισμός, ακόμη και οι νεοεμφανιζόμενοι ιμπεριαλισμοί ή δυνάμεις (Κίνα, Ινδία, κ.ά.), παρ' όλο που οι τελευταίοι είναι σε καλύτερη κατάσταση.

γ) Τα ίδια λίγο πολύ ισχύουν και για την αλλαγή των συσχετισμών μεταξύ παραδοσιακών ιμπεριαλισμών και των τότε μισοβιομηχανικών χωρών, που ενίσχυσε την τάση μετατόπισης της παραγωγής προς αυτές τις χώρες, και την ακόμη μεγαλύτερη οικονομική υποβάθμιση των παραδοσιακών ιμπεριαλισμών. Με την κρίση του 2020, η στιγμή για το ξεπέραςμα των παραδοσιακών ιμπεριαλισμών είτε από τις BRICS είτε από άλλες χώρες έχει έρθει ακόμη πιο κοντά χρονικά. Ταυτόχρονα, η ραγδαία συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και η εμφάνιση των μεγάλων διεθνικών επιχειρήσεων, ενισχύουν την βαθιά αντίφαση μεταξύ της αντικειμενικής κοινωνικοποίησης των παραγωγικών δυνάμεων και της ανυπαρξίας ενός παγκόσμιου αστικού κράτους, που να ρυθμίζει την καπιταλιστική παραγωγή και αναπαραγωγή. Σήμερα όχι μόνο δεν έχουμε ένα τέτοιο παγκόσμιο αστικό κράτος (πράγμα ιστορικά αδύνατο), όχι μόνο δεν έχουμε έναν κυρίαρχο ιμπεριαλισμό (όπως οι ΗΠΑ στο μεταπολεμικό κύμα ανάπτυξης) αλλά όξυνση του ανταγωνισμού μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας.

δ) Τα τελευταία χρόνια η καταστροφή του περιβάλλοντος έχει αρχίσει και παίρνει επικίνδυνες για την ανθρωπότητα διαστάσεις. Έχει επιταχυνθεί ο περιορισμός της βιοποικιλότητας, η καταστροφή των δασών, η μόλυνση των ωκεανών και του υπεδάφους. Ωστόσο, το πιο επικίνδυνο σημείο είναι η επιταχυνόμενη υπερθέρμανση του πλανήτη που οδηγεί σε μια επιτάχυνση της κλιματικής αλλαγής με ορατές πλέον καταστροφικές διαστάσεις. Κυριολεκτικά η κλιματική αλλαγή έχει μεταμορφωθεί σε κλιματική κρίση.

Ο στόχος που είχε τεθεί πριν 25 χρόνια από τις καπιταλιστικές κυβερνήσεις για περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας κατά 2° Κελσίου μέχρι το 2050 (όριο που δεν είναι ασφαλές), όχι μόνο δεν τηρήθηκε αλλά η κατάσταση επιδεινώνεται συνεχώς. Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, από την καύση ορυκτών καυσίμων, συνέχισαν να αυξάνονται με αποτέλεσμα η πρόβλεψη για το 2050 να είναι αύξηση κατά 7° βαθμούς Κελσίου. Αυτό οδήγησε τα 4 τελευταία χρόνια να είναι τα θερμότερα στην ιστορία της ανθρωπότητας, το λιώσιμο των πάγων, όπως αποδείχθηκε την τελευταία 2ετία, να είναι 7 φορές ταχύτερο απ' ό,τι υπολογίζονταν και η ερημοποίηση περιοχών αλλά και τα ακραία καιρικά φαινόμενα (τυφώνες, καταρρακτώδεις βροχές και πλημμύρες, εκτεταμένες ξηρασίες, τεράστιες σε έκταση και διάρκεια πυρκαγιές, κ.ά.) να έχουν αυξηθεί αντίστοιχα, ενώ ταυτόχρονα αυξάνουν με ραγδαίους ρυθμούς τα προσφυγικά κύματα λόγω της ερημοποίησης των εδαφών και της συνολικότερης καταστροφής του περιβάλλοντος.

Η αποτυχία των κυβερνήσεων να τηρήσουν το όριο των 2° βαθμών Κελσίου (που κάθε άλλο παρά ασφαλές είναι πλέον), δεν είναι απλώς αποτυχία δική τους αλλά του ίδιου του καπιταλιστικού και ιμπεριαλιστικού συστήματος. Μπορεί το 80% της ενέργειας να προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων (άνθρακα, πετρελαίου, φυσικού αερίου), αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η ανθρωπότητα θα πρέπει να απαρνηθεί την πρόοδο και την άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας που την υποβαστάζει. Η καταστροφή του περιβάλλοντος, η υπερθέρμανση του πλανήτη και συνολικά η οικολογική κρίση οφείλεται στην κοινωνική, δηλαδή στην καπιταλιστική, οργάνωση της κοινωνίας και οικονομίας και όχι απλώς στην τεχνική/τεχνολογία. Η τελευταία μπορεί να αλλάξει, και υπάρχουν οι δυνατότητες, αν η παραγωγή, διανομή, κατανομή και κατανάλωση μπουν κάτω από τον έλεγχο των εργαζομένων και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων, με την εθνικοποίηση των τομέων κλειδιών της οικονομίας, κάτω από εργατικό έλεγχο, και με μια Κυβέρνηση των Εργαζομένων, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η σημερινή πανδημία, από τη γέννησή της μέχρι την ανάπτυξή της και την «αντιμετώπισή» της από τις καπιταλιστικές κυβερνήσεις, είναι αρκετά αποκαλυπτική τόσο για την οξυμένη αντίφαση ανάμεσα σε μια καπιταλιστική οργανωμένη κοινωνία και στη φύση/περιβάλλον, όσο και των τεράστιων πλέον κινδύνων επιβίωσης της ανθρωπότητας από τη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος και της λογικής του κέρδους. Οι πανδημίες δεν οφείλονται απλώς στην ύπαρξη ιών, μικροβίων, βακτηρίων, ούτε η μοίρα της ανθρωπότητας είναι να υποκύπτει περιοδικά σε πανδημίες. Η σημερινή πανδημία αλλά και οι άλλες που μας απειλούν, γεννήθηκε από την αλόγιστη και ανεξέλεγκτη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος για λόγους κέρδους, από την καταδίκη (εξαιτίας του ιμπεριαλισμού) ολόκληρων περιοχών του πλανήτη στη φτώχεια και στην εξαθλίωση. Η σημερινή πανδημία αναπτύχθηκε όχι λόγω των μετακινήσεων, αλλά λόγω της προκλητικής αδιαφορίας όλων των καπιταλιστικών κυβερνήσεων, λόγω των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, που καθιστούν αδύνατη την έγκαιρη ειδοποίηση και αντιμετώπιση των επιδημιών προτού εξελιχθούν σε πανδημία. Η ανικανότητα στην αντιμετώπιση της πανδημίας οφείλεται στη συνειδητή καταστροφή/υποβάθμιση των συστημάτων υγείας τόσο σε καθυστερημένες χώρες (από τους ιμπεριαλιστές) όσο και μέσα στις λεγόμενες ανεπτυγμένες χώρες, στην αδιαφορία απέναντι σε ανθρώπινες ζωές προκειμένου να προστατευτούν τα κέρδη και ο πλούτος των αστών, στην εγκατάλειψη της επιστημονικής έρευνας για την ανάπτυξη των εμβολίων ή, όταν ο κόμπος έφτασε στο χτένι, στην ανάθεση στις φαρμακευτικές πολυεθνικές της ανάπτυξης/παραγωγής των εμβολίων (που παρά τον πακτωλό δημόσιων κεφαλαίων που τους δόθηκε πουλούν πανάκριβα τα εμβόλια), στη μετατροπή της οποιασδήποτε ανάγκης για καραντίνα σε κατασταλτικά λοκ ντάουν για να παραλύσουν την αντίσταση της εργατικής τάξης για να επιφέρουν μια πρώτη ήττα και για να εξαπολύσουν προκαταβολικά την επίθεσή τους, κ.ο.κ.

6. Πέρα από τους γενικούς λόγους υπάρχουν και ειδικοί λόγοι που καθιστούν αφενός αμφίβολη την εφαρμογή του προγράμματος Μπάιντεν και αφετέρου αμφίβολη μια μελλοντική ανάκαμψη:

α) Το κυβερνητικό πρόγραμμα του Μπάιντεν αποτελείται από: 1) Το πακέτο 1,9 τρισ. δολάρια (έχει ήδη ψηφιστεί κουτσοσυρεμένο), που έρχεται 1 μήνα μετά το πακέτο των 0,9 τρισ. του Τραμπ και που έχει μια διαφοροποιημένη σύνθεση δαπανών από τα αντίστοιχα του Τραμπ (κυρίως ενισχύσεις στο εισόδημα των νοικοκυριών, αντιμετώπιση πανδημίας, ενίσχυση πολιτειών). 2) Ένα πακέτο 2,2 τρισ. δημοσίων επενδύσεων στις υποδομές (κυρίως ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ηλεκτροκίνηση, ύδρευση, συντήρηση οδικού δικτύου και γεφυρών, κ.ά.). 3) Ένα τρίτο πακέτο περίπου 2 τρισ. που θα κατευθύνεται σε επενδύσεις σε παιδεία, υγεία, δημοτικές υπηρεσίες, κ.ά. Το πρόγραμμα αυτό φαίνεται να συνιστά μια αλλαγή πολιτικής, δηλαδή εγκατάλειψη του νεοφιλελευθερισμού και επιστροφή στον κείνσιανισμό, αλλά η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική. Καταρχάς, είναι αμφίβολο εάν θα ψηφιστούν τα δύο τελευταία πακέτα των 4,2 τρισ. και επίσης, ακόμη κι αν ψηφιστούν το αν θα εφαρμοστούν, μια που αυτά τα 4,2 τρισ. προγραμματίζονται για την επόμενη δετία. Δεύτερον, υπάρχει ένα κενό στη χρηματοδότηση αυτού του πακέτου, μια που αυτή θα είναι 15ετής (ενώ η εφαρμογή του είναι δετής) και συγχρόνως είναι τουλάχιστον αμφίβολη, μια που υποτίθεται θα στηριχθεί σε αύξηση των φόρων στις επιχειρήσεις και στα υψηλά εισοδήματα (ήδη συζητιέται αύξηση των φόρων στα εισοδήματα άνω των 400.000 δολαρίων τον χρόνο και αύξηση του φορολογικού συντελεστή των επιχειρήσεων από 21 στο 28%). Τρίτον, το πρόγραμμα αυτό έρχεται μετά από τα 4-6 τρισ. που ήδη διατέθηκαν μέσα στο 2020, με διακομματική συναίνεση, προς τις επιχειρήσεις. Αυτά τα κεφάλαια είναι δάνεια ή εγγυήσεις δανείων και έχουν οδηγήσει στην εκτόξευση, σε νέα ύψη ρεκόρ, των αμερικάνικων χρηματιστηρίων (όπως και πολλών άλλων σε παγκόσμιο επίπεδο). Στην πράξη η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ (και όχι μόνο) αφενός έχει εγγυηθεί την αποπληρωμή κάθε δανείου ακόμη και χρεοκοπημένων επιχειρήσεων και αφετέρου είναι υποχρεωμένη να συντηρεί αυτή την πρωτοφανή φούσκα των χρηματιστηρίων ή, πολύ περισσότερο, αν σκάσει (που είναι θέμα χρόνου) να περιορίσει τις επιπτώσεις της. Με άλλα λόγια, η κυβέρνηση Μπάιντεν είναι υποχρεωμένη να εφαρμόσει τη γνωστή συνταγή: αναδιανομή εισοδήματος (μειώσεις μισθών και συντάξεων, εντατικοποίηση της εργασίας, κ.ά.) και αναδιανομή πλούτου, δηλαδή αρπαγή είτε δημόσιου (ξεπούλημα δημόσιων επιχειρήσεων και υπηρεσιών, κ.ά.) είτε ιδιωτικού (αποθεματικά ασφαλιστικών ταμείων, κατοικίες, κ.ά.).

β) Το 2021 το ΔΝΤ προβλέπει μία σημαντική αύξηση του ΑΕΠ σε παγκόσμιο επίπεδο, με βάση πάντα τη λογική του «συμπιεσμένου ελατηρίου» αλλά και των πρόσφατων στοιχείων για την πιο συγκρατημένη μείωση (την αποφυγή των χειρότερων) στην κρίση του 2020. Ωστόσο, αυτό είναι αρκετά αμφίβολο, τουλάχιστον όχι προτού αφενός ελεγχθεί η πανδημία (οι εμβολιασμοί καθυστερούν υπερβολικά και πιθανόν να αποδειχθούν και ανεπαρκείς) και αφετέρου φανούν οι πληγές και τα κουφάρια της οικονομίας μόλις υποχωρήσει η πλημμυρίδα των αναβολών φόρων, των ενισχύσεων κ.ά. Αλλά ακόμη κι αν εξελιχθούν τα πράγματα όπως προβλέπει το ΔΝΤ, αυτό καθόλου δεν σημαίνει ότι μετά το 2021-22 θα γνωρίσουμε μια έστω και αναιμική ανάκαμψη. Με βάση ακόμη και μια τυπική αναλογία με τον κύκλο του 2010-2019, όπου απαιτήθηκε αύξηση του συνολικού χρέους κατά 100 τρισ. δολάρια, η αύξηση του χρέους στην νέα περίοδο

της υποτιθέμενης μελλοντικής «ανάκαμψης» θα πρέπει να ξεπεράσει κατά πολύ τα 150 τρις. Και αυτό όταν το παγκόσμιο δημόσιο χρέος έχει φθάσει σήμερα (προφανώς με διαφοροποιήσεις μεταξύ χωρών) στο 123,9% του ΑΕΠ, δηλαδή τα κράτη πρακτικά έχουν χρεοκοπήσει, ενώ τα δημοσιονομικά ελλείμματα έχουν φθάσει κατά μέσο όρο στο -11,8% του ΑΕΠ (από -3,8% το 2019). Ταυτόχρονα υπάρχει και το ακόμη μεγαλύτερο χρέος των επιχειρήσεων (με διαφορές από χώρα σε χώρα) πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει ένας σημαντικός όγκος είτε χρεοκοπημένων επιχειρήσεων που συντηρούνται σαν ζόμπι, είτε μισοχρεοκοπημένων. Μόνο στις ΗΠΑ, από τις 3.000 μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι 527 δεν έχουν αρκετά κέρδη ούτε για να πληρώνουν τους τόκους των δανείων τους.

Μπορεί σήμερα πολλοί να εμφανίζονται αδιάφοροι απέναντι στην αύξηση του χρέους (κάνοντας την ανάγκη φιλοτιμία) αλλά τα αστικά επιτελεία σε παγκόσμιο επίπεδο γνωρίζουν ότι είτε θα καταφύγουν σε έναν καταστροφικό καλπάζοντα πληθωρισμό ή πολύ γρήγορα θα αναγκαστούν να αυξήσουν τα επιτόκια και να εξυπηρετήσουν τα σημερινά τεράστια χρέη (πόσο μάλλον τα μελλοντικά). Αυτή την αλήθεια επισημαίνουν, προς το παρόν διακριτικά, τόσο οι παρεμβάσεις του Σόιμπλε, όσο και των Γάλλων απόστρατων στρατιωτικών, που βλέπουν μπροστά τους εμφύλιους (στην προπαγανδιστική εκδοχή τους «πόλεμο ενάντια ισλαμισμό»), όσο και το ίδιο το ΔΝΤ ή το αμερικάνικο Ρεπουμπλικανικό κόμμα.

Συνολικά, λοιπόν, ακόμη κι αν έχουμε μια αύξηση του ΑΕΠ την φετινή χρονιά, κατά πάσα πιθανότητα θα ακολουθήσει ένα βάλτωμα της παγκόσμιας οικονομίας, ενώ η κρίση μπορεί να επανεμφανιστεί οποιαδήποτε στιγμή και πολύ πιο ανεξέλεγκτη και σφοδρή.

7. Η βαθιά κρίση που διαπερνά τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό οφείλεται ουσιαστικά στη διαρκή οπισθοδρόμησή του, τουλάχιστον κοινωνικά και οικονομικά, προς τη θέση που κατείχε πριν τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: **α)** Έχει χάσει την οικονομική ηγεμονία και υποβαθμίζεται συνεχώς, παρόλο που ακόμη έχει μεγάλες επιχειρήσεις σε αρκετούς τομείς της οικονομίας, ελέγχει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα (παρόλο που δεν είναι πλέον ο μόνος με μεγάλες χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις ή κέντρα), έχει το παγκόσμιο νόμισμα (που διαρκώς αμφισβητείται) και βέβαια αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά εμπορευμάτων (παρόλο που η βαρύτητά της διαρκώς μειώνεται). **β)** Διατηρεί ακόμη τη στρατιωτική του ηγεμονία σε παγκόσμιο επίπεδο, ωστόσο και αυτή διαβρώνεται ή αμφισβητείται από πολλές απόψεις: οι στρατιωτικές του δαπάνες είναι μεγαλύτερες από όλων των υπόλοιπων χωρών, αλλά μάλλον είναι και υπερτιμημένες, δηλαδή υπερκοστολογημένες για τη διασφάλιση της οικονομικής ευρωστίας του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος, ενώ αν και έχει την ικανότητα στρατιωτικής καταστροφής χωρών οι στρατιωτικές επεμβάσεις περιορίζονται σημαντικά λόγω πολιτικών και οικονομικών δυσκολιών. **γ)** Η ιδεολογική του υπεροχή (σημαντικός παράγοντας για μια ηγεμονική χώρα) έχει χάσει τη λάμψη της και μάλλον έχει τρωθεί ανεπανόρθωτα με τον Τραμπ, τη διαχείριση της πανδημίας, την εισβολή στο Καπιτώλιο, τη ρατσιστική κτηνωδία. **δ)** Με την μακρόχρονη κρίση και οικονομική του υποβάθμιση αλλά και με την εφαρμογή ακραίων νεοφιλελεύθερων πολιτικών επί 40 χρόνια, έχει δημιουργήσει φαραωνικές ανισότητες και έχει μετατρέψει το «αμερικάνικο όνειρο» σε «αμερικάνικο εφιάλτη» για τους εργαζόμενους στις ΗΠΑ, και συνακόλουθα έχει προκαλέσει την αποστοίχιση των μαζών από τα δύο κόμματα. **ε)** Η επανειλημμένη αποτυχία επανάκτησης της οικονομικής ηγεμονίας του, και σήμερα ο ορατός κίνδυνος της εκθρόνισής του από τον κινέζικο ιμπεριαλισμό, έχει δημιουργήσει μια βαθιά ανησυχία στο εσωτερικό της αμερικάνικης ιμπεριαλιστικής μπουρζουαζίας που οδηγεί σε βαθιές και πρωτόγνωρες για τον τελευταίο αιώνα διαιρέσεις στο εσωτερικό της, τόσο πάνω στο ζήτημα της αντιμετώπισης της εργατικής τάξης όσο και στον τρόπο επανάκτησης της ηγεμονίας. **στ)** Και τα δύο κόμματα κινδυνεύουν με διάσπαση και πιθανόν να εμφανιστούν τρία ή τέσσερα τελικά κόμματα, πράγμα που θα προκαλέσει ανεπανόρθωτη ζημιά στις ενδοαστικές ισορροπίες, στις αστικές συμμαχίες, στο γενικότερο πολιτικό σύστημα και στη διατήρηση της κυριαρχίας του πάνω στις εργατικές μάζες.

Το οικονομικό πρόγραμμα του Μπάιντεν μπορεί να είναι χρήσιμο για μια έξοδο από την τρέχουσα οικονομική κρίση ή ακόμη και για μια πρόσκαιρη ανάκαμψη, η εξωτερική του πολιτική μπορεί να αποφέρει κάποια προσωρινά κέρδη, αλλά αυτά ούτε κατά διάνοια δεν συνιστούν τον κρίσιμο μοχλό για την αναβάθμιση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Μετά από μια πρώτη ανάπαυλα, λοιπόν, πολύ γρήγορα οι πολιτικές διαμάχες θα αποκτήσουν ξανά θυελλώδη μορφή, πράγμα που θα οδηγήσει σε παραλυτική κατάσταση τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

8. Την προηγούμενη 10ετία η ΕΕ γνώρισε πολύ ασθενείς ρυθμούς ανάπτυξης και αν κρατήθηκε σε αυτή την κατάσταση αυτό οφείλονταν στις διαρκείς παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Αυτό το «βάλτωμα» πιστοποιεί και ταυτόχρονα σφραγίζει την παρακμή της ΕΕ. Φαίνεται πώς η κρίση του 2008-09 αποτέλεσε το σημείο καμπής για την ΕΕ: **α)** Έγινε το επίκεντρο της κρίσης και ο μεγάλος χαμένος της 10αετίας που επακολούθησε, δηλαδή υπέστη και δεν «εξήγαγε» την κρίση στους κύριους ανταγωνιστές της. **β)** Η ΕΕ χτυπήθηκε περισσότερο από την κρίση και είδε μια σειρά χωρών-μελών της να βυθίζονται σε

ουσιαστική χρεοκοπία. Μπορεί η χρεοκοπία να εκδηλώθηκε ανοιχτά στους πιο αδύναμους και μικρούς κρίκους (Ελλάδα, Πορτογαλία, Εσθονία, κ.ά.) αλλά βασικά αφορούσε τον πυρήνα της ΕΕ. γ) Την προηγούμενη 10ετία η παραγωγικότητα της εργασίας υπολείπονταν των ανταγωνιστών της, ενώ η διάρθρωση της παραγωγής της φαίνεται να δυσκολεύεται ή να μην μπορεί να αναπροσανατολιστεί προς τους νέους τομείς. δ) Ακόμη κι όταν η άνοδος του Τραμπ στην εξουσία το 2015 πιστοποιούσε ότι αλλάζουν οι όροι του μεταπολεμικού παιχνιδιού, ακόμη κι όταν φάνηκε ότι η στρατηγική του Τραμπ ήταν ο θρυμματισμός της ΕΕ, αυτή δεν αντέταξε καμία αντίσταση, αντιθέτως παρέμεινε πεισματικά κολλημένη στην παλαιά κατάσταση, χώνοντας το κεφάλι στην άμμο σαν την στρουθοκάμηλο όταν κινδυνεύει, και μάλιστα την ίδια στιγμή που τα εσωτερικά της προβλήματα γιγαντώνονταν. ε) Εγκαταλείφθηκε οριστικά το σχέδιο της συνολικής εμβάθυνσης και συγκρότησης της ΕΕ (τραπεζική ενοποίηση, αύξηση του κοινοτικού προϋπολογισμού, αύξηση των στρατιωτικών δαπανών και δημιουργία ευρωστρατού, ανικανότητα συγκρότησης ενιαίας εξωτερικής πολιτικής, κ.ά.), προς χάριν ενός πιο ευέλικτου αλλά και πιο περιορισμένου, λιγότερου φιλόδοξου και αναποτελεσματικού σχεδίου της «Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων». Ωστόσο, ήδη πριν την πανδημία, ακόμη κι αυτό το σχέδιο αναβλήθηκε για άλλη μια φορά.

Φυσικό επόμενο η πανδημία να αναδειξει όλες τις αδυναμίες της ΕΕ και ταυτόχρονα να τις επιδεινώσει και αυτό αποτυπώνεται και στο μέγεθος της κρίσης, που είναι μεγαλύτερο αυτό των ΗΠΑ και της Κίνας. Τα οικονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση κρίσης και της πανδημίας οδήγησαν πολλούς να μιλήσουν για μια αναζωογόνηση της ΕΕ ή ακόμη περισσότερο για την αρχή μιας αναγέννησής της. Η αλήθεια είναι βέβαια εντελώς διαφορετική, μια που η ΕΕ κινδυνεύει πλέον να διαλυθεί γιατί:

α) Επέδειξε μια ανικανότητα και μια αλλοπρόσαλλη διαχείριση της πανδημίας παρ' όλο που είχε θεωρητικά ένα από τα καλύτερα υγειονομικά συστήματα αλλά και φαρμακευτικές εταιρείες παραγωγής εμβολίων.

β) Είναι βέβαια γεγονός ότι υιοθέτησε οικονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας/κρίσης που ήταν και σημαντικά και πάρθηκαν με πρωτόγνωρη ταχύτητα, σπάζοντας ακόμη και διάφορα «ταμπού». Αναστάλθηκαν όλοι οι περιορισμοί του Συμφώνου Σταθερότητας περί ελλειμμάτων και χρέους, διατέθηκαν 1,8 τρισ. ευρώ από την ΕΚΤ για την αγορά κρατικών και εταιρικών ομολόγων (ακόμη και ομολόγων σκουπιδιών), παραχωρήθηκαν αφειδώς δάνεια/εγγυήσεις προς τις ευρωπαϊκές τράπεζες, διατέθηκαν 200 δισ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και 200 δισ. από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (που δεν φαίνεται να χρησιμοποιήθηκαν και πολύ από τα κράτη-μέλη) και 100 δισ. του προγράμματος SURE για τη μείωση της ανεργίας. Ωστόσο, αν δεν παίρνονταν αυτά τα μέτρα η ΕΕ θα έπαυε να υπάρχει.

γ) Τα μέτρα όμως για το κέντρισμα και την υποστήριξη της ανάκαμψης, δηλαδή το λεγόμενο Ταμείο Ανάπτυξης, είναι πολύ πιο περιορισμένα ακόμη και από το αντίστοιχο πρόγραμμα του Μπάιντεν: 750 δισ. (390 ως επιδοτήσεις και ενισχύσεις και 360 ως δάνεια) για την επόμενη δετία. Βέβαια αυτό το ποσό συμπληρώνεται και από τα κρατικά προγράμματα των διαφόρων χωρών, ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες, αλλά αυτό ενισχύει την άνιση ανάπτυξη και συνακόλουθα τις κεντρόφυγες τάσεις στο εσωτερικό της ΕΕ. Όπως και να 'χει, το Ταμείο είναι εντελώς ανεπαρκές για να συγκρατήσει ενιαία την ΕΕ, παρ' όλο που πάνω του θα βασιστούν οι ευρωπαϊκές αστικές τάξεις για να δικαιολογήσουν την παραμονή μέσα στην ΕΕ και την εφαρμογή των επερχόμενων μνημονίων, δηλαδή την μεταφορά του λογαριασμού στους ευρωπαίους εργαζόμενους.

δ) Η ΕΕ δεν κατόρθωσε να επουλώσει τον θανάσιμο ακρωτηριασμό της με το Brexit. Η συμφωνία που υπογράφηκε με την Βρετανία είναι μόνο εμπορική (και συνιστά μια «ανάπαυλα στα χαρακώματα») και δεν συμπεριλαμβάνει μια συμφωνία για τον χρηματοπιστωτικό τομέα.

ε) Η ΕΕ όχι μόνο δεν έχει συγκροτήσει μια ενιαία εξωτερική πολιτική αλλά φαίνεται ολοένα και περισσότερο να αποκλίνουν οι εξωτερικές πολιτικές των διαφόρων ιμπεριαλισμών της. Η κατάσταση, αν κληθεί να επιλέξει μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας-Κίνας, ίσως να γίνει εντελώς διαλυτική.

στ) Η πολιτική κρίση στο εσωτερικό των χωρών της, έκφραση τόσο των διαιρέσεων στο εσωτερικό των αστικών τάξεων όσο και της αντίδρασης των μαζών, αυξάνεται συνεχώς και κυρίως εντοπίζεται πλέον στις βασικές χώρες: Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία. Μια πιθανή χειροτέρευση της κρίσης ή επιλογή παγκόσμιων συμμαχιών μπορεί να οδηγήσει επίσης σε διάλυση την ΕΕ.

9. Μετά την κρίση του 2009, η οικονομία της Κίνας γνωρίζει μια σταθερή πτωτική πορεία της ετήσιας αύξησης του ΑΕΠ της: από 12% το 2010 σε 8% το 2014 και 6% το 2019. Αυτό παρόλο που την τελευταία 10ετία οι εξαγωγές της γνώρισαν έναν διπλασιασμό, από 1 τρισ. δολάρια ετησίως περίπου το 2010 στα 2 τρισ. κατά μέσο όρο την τελευταία 5ετία. Ωστόσο, το συνολικό χρέος (εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος) της Κίνας ήταν το ταχύτερα αναπτυσσόμενο (υπερδιπλασιάστηκε) την τελευταία 10ετία,

αγγίζοντας πλέον, ως ποσοστό του ΑΕΠ, το χρέος των ΗΠΑ. Τα 2/3 περίπου του χρέους της Κίνας ανήκουν στις επιχειρήσεις, ενώ στις ΗΠΑ το αντίστοιχο μερίδιο του χρέους είναι μόνο το 1/3.

Αυτή η εκρηκτική άνοδος του χρέους της, παρά την αύξηση του βιοτικού επιπέδου, τον εκσυγχρονισμό της ενδοχώρας της και τη ραγδαία αστικοποίηση του πληθυσμού της, καταδεικνύει τα όρια που συναντά η ανάπτυξη της Κίνας: κοντολογίς η οικονομία της Κίνας, παρά τις εξαγωγές της, ασφυκτιά πλέον μέσα στον παλιό παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας. Για να αποφύγει πλέον την περαιτέρω χειροτέρευση των ρυθμών ανάπτυξής της, θα πρέπει να αναδιαμορφώσει την παγκόσμια αγορά, επί ποινή θανάτου, πολύ πιο γρήγορα απ' ό,τι ίσως υπολόγιζε. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη ότι πέρα από την επιτάχυνση των θαλάσσιων και ηπειρωτικών Δρόμων του Μεταξιού (αυτή τη φορά προστίθεται και ο ναυτιλιακός δρόμος της Αρκτικής, λόγω του επιταχυνόμενου λιώσιματος των πάγων) και πέρα από την επέκταση των επενδύσεών της σε παγκόσμιο επίπεδο, ο Σι Τζιπίνγκ ενισχύει και θέτει ως πρώτη προτεραιότητα το σχέδιο "Made in China 2025", δηλαδή την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της Κίνας σε δέκα τομείς (τηλεπικοινωνίες, ηλεκτρικά αυτοκίνητα, τεχνολογία πληροφορικής επόμενης γενιάς, ρομποτική, τεχνητή νοημοσύνη, αγροτική τεχνολογία, αεροναυπηγική, νέα συνθετικά υλικά, προηγμένος ηλεκτρικός εξοπλισμός, βιοφαρμακευτική) μέχρι το 2025, και ταυτόχρονα αυξάνει θεαματικά τις στρατιωτικές δαπάνες της Κίνας. Και τα δύο είναι απαραίτητα στοιχεία για την αναδιάταξη της παγκόσμιας αγοράς σε βάρος των ΗΠΑ αλλά και συνολικά όλων των παλαιών ιμπεριαλιστών.

Η Ρωσία, που χτυπήθηκε βαριά από την κρίση του 2008-09, κινδύνευσε να καταβαρθρωθεί εξαιτίας της πτώσης των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου όσο και λόγω του οικονομικού πολέμου των ΗΠΑ και της ΕΕ. Παρ' όλα αυτά, αν και γνώρισε μία ύφεση το 2013-16 και μία επακόλουθη αναιμική ανάπτυξη, κατόρθωσε να ξεπεράσει τις τρομακτικές οικονομικές δυσκολίες της με τη βοήθεια της Κίνας και να εξουδετερώσει τα σχέδια οικονομικού στραγγαλισμού της από τους Αμερικανούς και Ευρωπαίους ιμπεριαλιστές. Από την άλλη, η Νότια Αφρική μετά την κρίση του 2008-09 θα γνωρίσει μια σταθερή μείωση των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ της, που την 4ετία 2016-19 σχεδόν θα μηδενιστεί (ποσοστό γύρω στο 0,5%), και αυτή η πορεία υποβάθμισής της είναι αμετάκλητη, όπως απεδείχθη με τη σημερινή κρίση παρ' όλο που συνολικά η υποσαχάρια Αφρική γνωρίζει μια λίγο πολύ συνεχή και σημαντική ανάπτυξη. Σε ακόμη χειρότερη κατάσταση βρίσκεται η Βραζιλία, που αν και ο όγκος της εξακολουθεί να είναι σημαντικός, παρ' όλα αυτά δεν κατόρθωσε ούτε και με τον Μπολσονάρο να ξεφύγει το βαρύ πλήγμα που υπέστη με την κρίση του 2009-10 και στην τελευταία δετία ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξής της είναι ελαφρώς αρνητικός, ενώ μέσα στην πανδημία η κρίση έφθασε το -5,8% και ο Μπολσονάρο κόντεψε να κηρύξει πτώχευση.

10. Τόσο οι προεκλογικές δηλώσεις όσο και το πρόγραμμα και οι πρώτες ενέργειες της κυβέρνησης Μπάιντεν, καταδεικνύουν ότι η κύρια κατεύθυνση των ΗΠΑ είναι να στραφούν και να στρέψουν όλο τον πλανήτη εναντίον της Ρωσίας και της Κίνας. Οι στόχοι είναι ήδη γνωστοί: Αφενός να οδηγηθεί σε υποχώρηση/απόσυρση η Ρωσία από όλα τα μέτωπα στα οποία έχει ανοιχθεί (Συρία, Λιβύη, Μέση Ανατολή, Λατινική Αμερική, Ουκρανία, Καύκασος, χώρες της πρώην νότιας Σοβιετικής Ένωσης) και, σε πρώτη φάση, να την περιορίσουν μέσα στα σύνορά της, απαγορεύοντάς της να είναι έστω και μια περιφερειακή δύναμη, ενώ σε δεύτερη φάση, να την συνθλίψουν και να την κατακερματίσουν. Αφετέρου, και στο βαθμό που θα έχουν αποδυναμώσει τη Ρωσία (που είναι η μόνη που δραστηριοποιείται στρατιωτικά) και που η Κίνα δεν θα έχει προλάβει να αναπτύξει τις στρατιωτικές της δυνάμεις, να περικυκλώσουν ασφυκτικά την Κίνα, να διακόψουν όλους τους θαλάσσιους και ηπειρωτικούς Δρόμους του Μεταξιού, ώστε να αναγκαστεί η Κίνα να αναβάλει ή καθυστερήσει το σχέδιο "Made in China 2025", να περιορίσει τις εξαγωγές της και να επιτρέψει την είσοδο αμερικάνικων εταιρειών στο χρηματοπιστωτικό της σύστημα. Περιττό να πούμε ότι αυτό το σχέδιο είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί για δύο λόγους: Πρώτον, γιατί οι συσχετισμοί μεταξύ αφενός των παραδοσιακών ιμπεριαλισμών και αφετέρου των νέων ιμπεριαλισμών, αλλά και μια σειράς άλλων χωρών, τόσο όσον αφορά τη σύνθεση και το μέγεθος του πληθυσμού όσο και την παραγωγική βάση και τη δυναμική της οικονομίας, έχουν αλλάξει και θα συνεχίσουν να αλλάζουν, χωρίς επιστροφή, σε βάρος των παραδοσιακών ιμπεριαλισμών. Δεύτερον, οι οικονομικοί δεσμοί μεταξύ παλιών και νέων ιμπεριαλισμών (και συνεπώς η αλληλεξάρτησή τους) είναι πολύ πιο ανεπτυγμένοι και βαθιοί ακόμη και σε σχέση με την περίοδο του κλασικού ιμπεριαλισμού (1880-1940), ώστε να απαγορεύονται οι ρήξεις αναμεταξύ τους.

Με αυτή την έννοια, πολύ γρήγορα η κυβέρνηση Μπάιντεν θα έρθει αντιμέτωπη όχι μόνο με το εσωτερικό αδιέξοδο του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού αλλά και με το αδιέξοδο στην εφαρμογή της εξωτερικής της πολιτικής, μια που στην καλύτερη περίπτωση το μόνο του που θα μπορέσει να καταφέρει θα είναι μια επιβράδυνση της παρακμής της. Ωστόσο, η θανάσιμη κρίση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού οδηγεί προς την αναζωπύρωση του Ψυχρού Πολέμου (που σιγόκαιγε επί Τραμπ) και φαίνεται αποφασισμένη

να τον αναβαθμίσει. Αυτό αποδεικνύουν και η δήλωση Μπάιντεν ότι «ο Πούτιν είναι δολοφόνος και θα έχει την πρόπουσα αντιμετώπιση» όσο και η εχθρική στάση απέναντι στην Κίνα σε κάθε ευκαιρία.

Στην υλοποίηση αυτού του σχεδίου ο Μπάιντεν οφείλει να συσπειρώσει και τους άλλους δύο παραδοσιακούς ιμπεριαλιστές (ΕΕ και Ιαπωνία) αλλά και μια σειρά άλλων σημαντικών χωρών. Αλλά εδώ ακριβώς βρίσκεται και το πρόβλημα. Ο Μπάιντεν φαίνεται να έχει επιστρέψει στην πολιτική Ομπάμα (με μια σειρά κινήσεις όπως επαναφορά στην Συνθήκη του Παρισιού, στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, κ.ά., αλλά και επίδειξη ευελιξίας και διπλωματίας) αλλά στην πραγματικότητα συνεχίζει την πολιτική Τραμπ του «Πρώτα η Αμερική» ή αλλιώς «Μόνη ωφελημένη η Αμερική». Η πολιτική Ομπάμα ήταν η τελευταία προσπάθεια να εφαρμοστεί ένα σχέδιο όχι μόνο στρατιωτικοπολιτικής αναδιοργάνωσης του πλανήτη αλλά και οικονομικής: τα περίφημα δύο οικονομικά μπλοκ του Ατλαντικού με την ΕΕ και του Ειρηνικού με Ιαπωνία και άλλους. Βέβαια αυτό το σχέδιο απέτυχε, προτού καν προλάβει να το ακυρώσει ο Τραμπ. Με αυτήν την έννοια, ο Μπάιντεν δεν έχει να προσφέρει και πολλά οικονομικά ανταλλάγματα, την ίδια στιγμή που η οικονομική βαρύτητα της Κίνας αυξάνει συνεχώς τόσο για την ΕΕ όσο κυρίως για την Ιαπωνία αλλά και για τις άλλες χώρες της Νοτιο-ανατολικής Ασίας, και για μια σειρά άλλων χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ελκτική δύναμη της κινέζικης οικονομίας είναι σχεδόν ισάξια της αμερικάνικης και ίσως και μεγαλύτερη, αν συνυπολογίσει κανείς ότι η Κίνα προσφέρει δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης ενώ οι ΗΠΑ υπόσχονται μόνο λεηλασία. Η ΕΕ, η Ιαπωνία, πολλές χώρες της Νοτιο-ανατολικής Ασίας περισσότερο επιθυμούν μια συγκράτηση ή ένα αντίβαρο απέναντι στην άνοδο της Κίνας ή στην στρατιωτική δύναμη της Ρωσίας, παρά μια σύγκρουση με αυτές, που θα έχει βαρύ τίμημα.

Ο κινέζικος ιμπεριαλισμός γνωρίζοντας τις επιδιώξεις των ΗΠΑ έχει επιταχύνει τόσο τον οικονομικό σχεδιασμό όσο και τον στρατιωτικό του εξοπλισμό. Έχει κλείσει μια γιγαντιαία εμπορική συμφωνία με την ΕΕ, διεισδύει συνεχώς στην Αφρική αλλά και στη Λατινική Αμερική, έχει επιταχύνει την δημιουργία μιας ελεύθερης αγοράς της Νοτιο-ανατολικής Ασίας (RCEP), έχει συνάψει μια γιγαντιαία οικονομική συμφωνία με το Ιράν και σχεδόν έχει ολοκληρώσει ή βρίσκεται πολύ κοντά στην ολοκλήρωση των θαλάσσιων και ηπειρωτικών Δρόμων του Μεταξιού. Από την άλλη, έχει επιταχύνει τον στρατιωτικό του εξοπλισμό, σπάζοντας ήδη τον ασφυκτικό κλοιό που είχε επιβάλλει το αμερικάνικο ναυτικό στα παράλια της Κίνας, και πολύ σύντομα θα αρχίσει να ανοίγεται σε διάφορες περιοχές, δίπλα στη Ρωσία ή και μόνος του, προστατεύοντας τα συμφέροντά της.

Χωρίς ακόμη να έχουν ξεδιπλωθεί πλήρως τα σχέδια του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, ο Μπάιντεν έχει προκαλέσει ένα σχεδόν «θερμό» επεισόδιο στα βόρεια της Νορβηγίας (όπου περνάει ο θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξιού της Αρκτικής) και έχει αναζωπυρώσει το μέτωπο της Ουκρανίας (με συγκέντρωση στρατιωτικών δυνάμεων στη μεθόριο που διαιρεί την Ουκρανία, ενώ πίσω από αυτές τις δυνάμεις έχουν συγκεντρωθεί αντίστοιχα ισχυρές νατοϊκές δυνάμεις και ρωσικές δυνάμεις). Στην Αφρική και στη Λατινική Αμερική δεν έχει ακόμη ξεκαθαρίσει την πολιτική που θα ακολουθήσει. Στην Νοτιο-ανατολική Ασία συγκέντρωσε την λεγόμενη «Ομάδα» (“Quad”) που αποτελείται, εκτός από τις ΗΠΑ, από τις Ινδία, Αυστραλία και Ιαπωνία (κάποιες από αυτές καθώς και άλλες χώρες της ΝΑ Ασίας σχεδιάζεται να ενταχθούν σε ένα διευρυμένο ΝΑΤΟ). Όσο αυτό το σχέδιο είναι δύσκολο να προχωρήσει, εκτός των άλλων επειδή η Ινδία δεν έχει αποφασίσει ακόμη ποιον θα ακολουθήσει ενώ ταυτόχρονα έχει πολύ ισχυρούς δεσμούς με τη Ρωσία (τα δύο τρίτα των στρατιωτικών εισαγωγών της προέρχονται από την τελευταία). Στη Μέση Ανατολή, και παρά την αποστασιοποίησή του από την επέμβαση της Σαουδικής Αραβίας στην Υεμένη και την ψυχρότητα προς τον βασιλιά, και παρά την αποδοχή της πολιτικής του Τραμπ στο Ισραήλ/Παλαιστίνη, ο Μπάιντεν δεν έχει καταλήξει στο ποια θα είναι ακριβώς η αντιμετώπιση του Ιράν (το Ιράν θεωρείται πλέον «κόκκινη γραμμή» για την Κίνα).

B) ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

11. Το τελείωμα του πρόσφατου οικονομικού κύκλου και η επιδείνωση της κρίσης ήδη από τα μέσα του 2018 σε ορισμένες χώρες, η έκρηξη των αντιφάσεων του καπιταλιστικού συστήματος (τεράστια κοινωνική και οικονομική ανισότητα, οικολογική κρίση, κ.ά.), η πρόδηλη αναποτελεσματικότητα του νεοφιλελευθερισμού και των αντικυκλικών πολιτικών, και κυρίως το μίσος των μαζών απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό από τη συσσωρευμένη εμπειρία τους, πυροδότησαν μια σειρά εξεγέρσεων σε διάφορες χώρες. Η γενικευμένη εμφάνιση και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των διαφόρων εξεγέρσεων μέσα στο 2019 δείχνουν ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα νέο κύκλο ταξικής πάλης, μετά από αυτόν της 10ετίας που ξεκινά με την κρίση του 2008 ή ακόμη και της τελευταίας 25ετίας, και πιθανόν στην αρχή ενός νέου επαναστατικού κύματος.

12. Στην Ευρώπη, την τελευταία 2ετία πριν την πανδημία είχαμε μια υποχώρηση των μεγάλων αγώνων και πιθανόν και των επιμέρους κινητοποιήσεων, ίσως με την εξαίρεση των γενικευμένων κινητοποιήσεων στην Ουγγαρία ενάντια στον νόμο «δουλοποίησης» του Όρμπαν, μάλιστα μετά από έναν εκλογικό θρίαμβό του. Αυτή η υποχώρηση σηματοδοτεί το κλείσιμο των αγώνων μετά την κρίση του 2008. Ταυτόχρονα, είχαμε την εμφάνιση του πληθειακού κινήματος των «Κίτρινων Γιλέκων», που σηματοδότησε μια ποιοτική μεταστροφή. Αυτή δεν άργησε να φανεί με το απεργιακό κύμα ενάντια στον ασφαλιστικό νόμο του Μακρόν. Αυτό το απεργιακό κύμα, συναντήθηκε στην πράξη με το κίνημα των «Κίτρινων Γιλέκων», κέρδισε τη συμπαράσταση της μεγάλης πλειοψηφίας της γαλλικής κοινωνίας, χαρακτηρίζονταν από την αποφασιστικότητα και μαχητικότητα των απεργών, και κυρίως από την αυτοοργάνωσή τους που μετατόπισε το κέντρο λήψης των αποφάσεων στα χέρια των απεργών και αφόπλισε τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Ωστόσο, δεν κατόρθωσε να συντονιστεί και από ένα σημείο και μετά να επεκταθεί και σε άλλους κλάδους, ειδικά του ιδιωτικού τομέα, και πέρα από τον κορμό των συγκοινωνιών, δεν ανέπτυξε κοινές μορφές αυτοοργάνωσης με άλλους κλάδους, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε αδιέξοδο. Όπως και να 'χει, εξάντλησε πολιτικά τον Μακρόν και ουσιαστικά ανέβαλε τις σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις του στο ασφαλιστικό.

Μέσα στην πανδημία οι αγώνες ουσιαστικά περιορίστηκαν ωστόσο αξίζει να αναφέρουμε τις μαχητικές διαδηλώσεις ενάντια στην καταστολή τόσο σε Γαλλία και Βέλγιο όσο και πιο πρόσφατα στην Βρετανία.

13. Στη Μέση Ανατολή και στον αραβικό κόσμο, λίγο πριν την πανδημία, είχε ξεκινήσει μια δεύτερη Αραβική Άνοιξη, με νέα χαρακτηριστικά και σε νέες χώρες σε σχέση με την πρώτη. Εξεγέρσεις ξέσπασαν στο Σουδάν, στην Αλγερία, στο Λίβανο και στο Ιράκ, και σε μικρότερο βαθμό στην Αίγυπτο. Στο σύνολό τους αυτές οι εξεγέρσεις χαρακτηρίζονταν από την τεράστια συμμετοχή των εργατικών και λαϊκών μαζών (αντίστοιχη κοινωνικών επαναστάσεων), από την αποφασιστικότητα και τον ηρωισμό των μαζών, και αντιμετώπισαν μια εκτεταμένη καταστολή ειδικά στο Ιράκ και στο Σουδάν. Τρία είναι τα νέα χαρακτηριστικά αυτών των εξεγέρσεων: **α)** Ήταν καθαρά «κοσμικού» χαρακτήρα (και στις τέσσερις χώρες), μια που ξεπέρασαν αλλά και συγκρούστηκαν με τους ισλαμιστές (σιίτες και σουνίτες), δείχνοντας μια αφομοίωση από τις μάζες των αδυναμιών και των ορίων των ισλαμιστών. **β)** Έχουν αφομοιωθεί από τις μάζες ως ένα βαθμό οι ελιγμοί του στρατού ή των πολιτικών κομμάτων, πράγμα που εκφράστηκε στην επιφυλακτικότητά τους απέναντι σε ελιγμούς για αναπαλαίωση των παλιών καθεστώτων. **γ)** Υπήρξε μια μεγαλύτερη εξάπλωση μορφών αυτοοργάνωσης σε σχέση με την πρώτη Αραβική Άνοιξη, και ιδιαίτερα στην Αλγερία. Ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν τρεις μεγάλοι κίνδυνοι: η έλλειψη μιας επαναστατικής ηγεσίας, η έκρηξη της ενδοϊμπεριαλιστικής σύγκρουσης, και η έλλειψη αλληλεγγύης από το παγκόσμιο εργατικό κίνημα και ειδικά το ευρωπαϊκό. Οι αδυναμίες αυτές μπορεί να αποβούν μοιραίες, όπως στον Λίβανο, όπου στις κινητοποιήσεις που επαναλήφθηκαν στις αρχές του πρώτου κύματος της πανδημίας εκδηλώθηκε καθαρά ο κίνδυνος οι ιμπεριαλιστές να κατορθώσουν να εκτρέψουν το κίνημα σε μια σκέτη αντι-Χεζμπολάχ κατεύθυνση.

14. Στην Κίνα φαίνεται πως την τελευταία 3ετία πριν την πανδημία είχαμε μια κάμψη των διάσπαρτων εργατικών κινητοποιήσεων, που εξακολουθούν ωστόσο να πραγματοποιούνται. Η εξέγερση στο Χονγκ Κονγκ (πάγωσε εδώ και 1 χρόνο λόγω της πανδημίας), παρά την πολιτική σύγχυση (στρέφεται εναντίον ενός «κομμουνιστικού καθεστώτος» και είχε την υποστήριξη του Τραμπ), πέτυχε μια νίκη αναβάλλοντας την πλήρη ενσωμάτωσή του στην Κίνα, παρά την σκληρή καταστολή και κάτω από την απειλή εισβολής του κινέζικου στρατού. Στην Κίνα, αν και υπάρχει μια μείωση του αριθμού των εργατικών αγώνων, εντούτοις φαίνεται πως συντελείται μια αργή και περιορισμένη (λόγω της σκληρής καταστολής) πολιτική ανασύνθεση του εργατικού κινήματος. Αυτή, όσο περιορισμένη κι αν είναι μπορεί να αποτελέσει μία βάση στο επόμενο ξέσπασμα των εργατικών αγώνων, που θα έρθει με μαθηματική ακρίβεια, λόγω της ανελαστικότητας του πολιτικού καθεστώτος και της αύξησης των αντιφάσεων της κινέζικης καπιταλιστικής οικονομίας.

Στην Ινδία πραγματοποιήθηκε μέσα στην πανδημία με επιτυχία αφενός η τρίτη γενική απεργία (που δείχνει τις ισχυρές βάσεις του εργατικού κινήματος), και ταυτόχρονα κατέληξε σχετικά νικηφόρο το μαζικό αγροτικό κίνημα (που εισέβαλε αρκετές φορές και μέσα στις πόλεις) ενάντια στις προωθούμενες μεταρρυθμίσεις για κατάργηση των αγροτικών ενισχύσεων αλλά και ενάντια στα χρέη. Ωστόσο το εργατικό και λαϊκό κίνημα αντιμετωπίζει σημαντικούς κινδύνους από τον αναδυόμενο ινδουϊστικό εθνικισμό του Μόντι, και την έκρηξη ενός εμφύλιου μεταξύ ινδουϊστών και μουσουλμάνων, αλλά και διαφόρων ειδών διαιρέσεων (τοπικών, κ.ά.) στο εσωτερικό του.

15. Στη Λατινική Αμερική, προτού ολοκληρωθεί η αμπώτιδα του «αντιδραστικού κύματος» είχαμε μια νέα πλημμυρίδα νικηφόρων εξεγέρσεων: στο Πουέρτο Ρίκο, στην Αϊτή, στο Εκουαδόρ, στη Χιλή και στην Κολομβία. Για άλλη μια φορά, η Βενεζουέλα αποδείχθηκε μάλλον ο κυματοθραύστης αλλά και το

σημείο αναστροφής αυτού του «αντιδραστικού κύματος». Η απόπειρα πραξικοπήματος από τον Γουαϊδό, παρά την αμέριστη υποστήριξη των ΗΠΑ (που απείλησαν και με στρατιωτική επέμβαση), των Ευρωπαίων ιμπεριαλιστών αλλά και του Οργανισμού Αμερικάνικων Κρατών, συντρίφτηκε από την αποφασιστική κινητοποίηση των μαζών που, παρά τη δύσκολη οικονομική κατάσταση και τις αστοχίες της κυβέρνησης Μαδούρο, κατόρθωσαν να κρατήσουν ενωμένο το μπολιβαριανό κίνημα και τον στρατό.

Αυτό το νέο κύμα αγώνων και εξεγέρσεων έχει προς το παρόν πετύχει δύο νίκες: στη Χιλή (όπου οι αγώνες συνεχίστηκαν και εν μέσω πανδημίας και οδήγησαν στην ψηφισμένη πλέον καταδίκη του παλιού χουντικού συντάγματος και στη συγκρότηση άλλου μέσω Συντακτικής Συνέλευσης) και στο Εκουαδόρ, και μένει να δούμε πως θα εξελιχθεί στην Κολομβία και στην Αϊτή. Αυτό το κύμα χαρακτηρίζεται από την καθολική συμμετοχή των μαζών, που σε αριθμούς ξεπέρασε και το προηγούμενο κύμα. Ωστόσο, έχει κάποια νέα χαρακτηριστικά: μια αυξημένη μαχητικότητα που έχει οδηγήσει στην ήττα της αστυνομίας, γενικές απεργίες, και μια ποιοτική αναβαθμισμένη αυτοοργάνωση, που για πρώτη φορά εμφανίζεται και συγκεντροποιημένη.

Αυτό το κύμα συμπληρώνεται από την άνοδο του Ομπραδόρ στο Μεξικό (που για άλλη μια φορά αποδεικνύεται η γνωστή κεντροαριστερή συνταγή), που ωστόσο φαίνεται να αντανakλά μια αναγέννηση των αγώνων της μεξικάνικης εργατικής τάξης, από την άνοδο του Φερνάντες μετά την ήττα του Μάκρι στην Αργεντινή, την γενικότερη απέχθεια απέναντι στον Μπολσονάρο (η οποία έστω και σε μικρό βαθμό στρέφεται προς την άκρα αριστερά) και κυρίως την ήττα του πραξικοπήματος στην Βολιβία, μετά από τις συνεχείς και μαζικές κινητοποιήσεις των μαζών, παρά το γεγονός ότι η κατάσταση παραμένει κρίσιμη, μια που αφενός οι πραξικοπηματίες διατηρούν τις δυνάμεις τους και αφετέρου η νέα κυβέρνηση του Άρτσε έχει πλέον ένα ξεδοντιασμένο κεντροαριστερό πρόγραμμα. Στον αντίποδα έχουμε την άνοδο των αντιδραστικών στην Ουρουγουάη. Οι εξελίξεις στην Λατινική Αμερική είναι σημαντικές, γιατί υπάρχουν και ισχυρές ρίζες του τροτσικιστικού κινήματος, που μπορούν να επιταχύνουν την ανασύνθεση του κινήματος και την γρηγορότερη νίκη του.

16. Όπως ήταν λίγο πολύ αναμενόμενο, η πανδημία έθεσε αντικειμενικά εμπόδια στο εργατικό κίνημα και το αιφνιδίασε με αποτέλεσμα να υπάρξει μια αναστολή ή σημαντικός περιορισμός σχεδόν όλων των κινητοποιήσεων και των εξελισσόμενων εξεγέρσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει και μια οπισθοδρόμηση στις όποιες κατακτήσεις ή στον συσχετισμό δύναμης, αν κι αυτό μένει ακόμη να το εκτιμήσουμε. Ωστόσο όπως έδειξε και το πρόσφατο κίνημα στις ΗΠΑ, αυτό το κύμα αγώνων ή ένας νέος κύκλος ταξικής πάλης, πρόκειται να συνεχιστεί επειδή στις ήδη υπάρχουσες αιτίες έχουν προστεθεί η απότομη χειροτέρευση της κρίσης και η ανάλγητη ή ανίκανη διαχείριση της πανδημίας από τις διάφορες κυβερνήσεις.

Οι εν μέσω πανδημίας κινητοποιήσεις στις ΗΠΑ ενάντια στις ωμές δολοφονίες των Μαύρων (που ακόμη συνεχίζονται) αποτελούν μια σημαντική εξέλιξη. Το κίνημα αυτό είχε γενικές και ειδικές αιτίες: η παρατεταμένη κρίση/παρακμή του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, οι 40ετείς νεοφιλελεύθερες επιθέσεις στο σύνολο των μεταπολεμικών κατακτήσεων της εργατικής τάξης, η απότομη επιδείνωση της κρίσης και των επιπτώσεών της, η ταξική, ρατσιστική και δολοφονική πολιτική αντιμετώπισης της πανδημίας από τον Τραμπ, μια έστω και αδύναμη εμφάνιση εργατικών αγώνων την τελευταία δεκαετία που την τελευταία 2ετία κατέληγαν και σε νίκες, τα διάφορα κινήματα (“Occupy Wall Street”, για το «κατώτερο ωρομίσθιο») αλλά και το ίδιο το κίνημα ενάντια στην καταστολή των Μαύρων. Τα χαρακτηριστικά αυτού του κινήματος συνιστούν μάλλον μια τομή στα τελευταία 70 χρόνια του αμερικάνικου εργατικού κινήματος: η μεγάλη συμμετοχή στις διαδηλώσεις που πρέπει να ξεπέρασε τα 25 εκατομμύρια, η σύνθεση των διαδηλωτών που ήταν κυρίως νέοι, εργαζόμενοι και διαφυλετική, η μαχητικότητα των διαδηλωτών που για λίγες μέρες κατόρθωσαν να αποκτήσουν τον έλεγχο στο κέντρο των πόλεων και να αναγκάσουν την αστυνομία ή την εθνοφρουρά να αποσυρθεί, οι μορφές αυτοοργάνωσης, και η υποστήριξή του από το σύνολο σχεδόν της αμερικάνικης εργατικής τάξης (κάτι που έλλειπε από τις αντίστοιχες κινητοποιήσεις των δεκαετιών του 1960 και 1970), κ.ά.

17. Από τη μια, η σημερινή κρίση και μια πιθανή υποτροπή της, η νέα κολοσσιαία επίθεση που εξαπολύουν οι αστικές τάξεις ενάντια στην παγκόσμια εργατική τάξη και τα φτωχά λαϊκά στρώματα, η αναζωπύρωση πολλών τοπικών και περιφερειακών πολέμων και το πλησίασμα ενός παγκόσμιου πολέμου που εγκυμονεί ο νέος Ψυχρός Πόλεμος του Μπάιντεν και η σκλήρυνση των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών, η συνειδητοποίηση από τις μάζες της απειλής οικολογικής κρίσης αλλά και η ανικανότητα και οι ταξικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στην αντιμετώπιση της πανδημίας, η επιταχυνόμενη συρρίκνωση των δημοκρατικών, συνδικαλιστικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η τάση προς δικτατορίες και προς την ποιοτική ενίσχυση του Κράτους Έκτακτης Ανάγκης, η εμφάνιση ακροδεξιών, μισοφασιστικών και φασιστικών κινήματων, **και από την άλλη,** η αριθμητική αύξηση της παγκόσμιας εργατικής τάξης (σήμερα παγκόσμια σχεδόν το 60% των απασχολούμενων ανήκει στο προλεταριάτο), αλλά και των ικανοτήτων της

και της μόρφωσής της, και συνολικά μια απόλυτη (ίσως όχι σχετική) βελτίωση του βιοτικού της επιπέδου, θα γεννήσουν αναγκαστικά ένα νέο κύμα αγώνων σε παγκόσμιο επίπεδο, μεγαλύτερο και πιο γενικευμένο απ' ό,τι αυτό πριν το ξέσπασμα της πανδημίας.

Ωστόσο, οι ήττες που έχει υποστεί το παγκόσμιο προλεταριάτο από τον νεοφιλελευθερισμό και από τις επιπτώσεις της ίδιας της οικονομικής κρίσης, το μακροχρόνιο σφυροκόπημα των νεοφιλελεύθερων ιδεολογημάτων, οι αλλαγές στη σύνθεση του προλεταριάτου σε κάθε χώρα όπως και η ραγδαία αύξηση του βαρύτητας του προλεταριάτου των νέων ιμπεριαλισμών/υποϊμπεριαλισμών αλλά και μιας σειράς άλλων χωρών, η δυσφήμιση του σοσιαλισμού από την κατάρρευση των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού», η προδοσία/εξαφάνιση της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινισμού (θα έπρεπε να προσθέσουμε και τις πρόσφατες προδοσίες της «Αριστεράς», με χειρότερο παράδειγμα τον ΣΥΡΙΖΑ), η ατιμωτική υποβάθμιση και εκφυλισμός της Ενιαίας Γραμματείας, κ.ά., εξακολουθούν να βαραίνουν πάνω στην ανασυγκρότηση και κυρίως στην ανασύνθεση του εργατικού κινήματος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έτσι, το αν θα γίνει κατορθωτό αυτό το νέο κύμα ταξικών αγώνων να μεταμορφωθεί σε ένα νέο επαναστατικό κίνημα θα εξαρτηθεί κατά βάση από το κατά πόσον μια νέα πρωτοπορία θα κατορθώσει να αναδυθεί με κύρια χαρακτηριστικά: **α)** την κατανόηση της καθολικής κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος και την ανάγκη ανατροπής του, σε αντίθεση με την σημερινή παγίδευση σε αντιλήψεις που θεωρούν την οικονομική κρίση ως προϊόν απλώς του νεοφιλελευθερισμού και ως λύση στην κρίση την επαναφορά του «κείνσιανισμού», **β)** την κατανόηση του ιμπεριαλισμού και την απόλυτη σύγκρουση μαζί του, και όχι την παγίδευση σε πολιτικές ίσων αποστάσεων απέναντι σε ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις και «αυταρχικά καθεστώτα» διαφόρων χωρών, πολιτικές που μπλοκάρουν την ανάπτυξη ενός αντιπολεμικού κινήματος κυρίως στην Ευρώπη και στερούν τις ηρωικές εξεγέρσεις (στον αραβικό κόσμο, στην Λατινική Αμερική, κ.ά.) από την υποστήριξη του ευρωπαϊκού προλεταριάτου, **γ)** την κατανόηση της εμφάνισης και ενίσχυσης διαφόρων ακροδεξιών πολιτικών ρευμάτων ή άλλων τερατογενέσεων και την πολιτική για την αντιμετώπισή τους που δεν είναι η προσκόλληση ή υπόκλιση σε πιο «προοδευτικά», «κεντροαριστερά», «αριστερά» κ.ά. κόμματα (Κόρμπιν, Σάντερς, Ποδέμος, κ.ά.) αλλά η ανάπτυξη του συνδικαλισμού και των αγώνων της εργατικής τάξης, της νεολαίας και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων, **δ)** την κατανόηση της οικοδόμησης επαναστατικών κομμάτων και μιας Διεθνούς, απέναντι σε ταυτοτικά κινήματα, «αυθόρμητες» εξεγέρσεις, κ.ά.

Γ) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

18. Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης Μητσοτάκη απέτυχε. Η νέα ύφεση έριξε το ΑΕΠ 25 χρόνια πίσω και η αποκατάσταση της ζημιάς θα αργήσει πολύ, ακόμα και με τις πιο ευνοϊκές προβλέψεις. Συνολικά, η φυσιογνωμία του ελληνικού καπιταλισμού βρίσκεται σε τέλμα ή υποχώρηση. Τα υψηλά κέρδη συντηρούνται με αρπακτικό τρόπο, με αποτέλεσμα να έχουν καταρρακωθεί οι επενδύσεις, οι βασικοί κλάδοι, η παραγωγικότητα και η διεθνής ανταγωνιστικότητα. Ο κορμός της οικονομίας έχει συρρικνωθεί, εξαρθρωθεί ή ιδιωτικοποιηθεί / ξεπουληθεί, είτε άμεσα είτε με διάφορες «συμπράξεις» και «εργολαβίες». Η λεγόμενη «αποσωλήνωση» της οικονομίας απειλεί άμεσα με νέο σαρωτικό σοκ. Απομένει η κυριαρχία των πιο παρασιτικών και αρπακτικών μερίδων της αστικής τάξης. Με τέτοιες προϋποθέσεις, δεν μπορεί να υπάρξει καμία ανάκαμψη ή σταθεροποίηση. Ταυτόχρονα με την απόσυρση και αδιαφορία του διεθνούς κεφαλαίου, μεγαλώνει ο ρόλος των διαφόρων funds, περιθωριοποιώντας κομμάτια του ελληνικού κεφαλαίου και αναταράσσοντας τις ισορροπίες στο εσωτερικό του. Εντείνεται η εκκαθάριση των μικροαστικών στρωμάτων αλλά και των πιο αδύναμων κομματιών της μικρής και μεσαίας αστικής τάξης.

Η δημοσιονομική απογύμνωση έχει μετατραπεί σε χρεωκοπία διαρκείας. Το δημόσιο χρέος (γενική κυβέρνηση) αυξήθηκε στα 374 δισ. ή 208% του ΑΕΠ. Το ιδιωτικό χρέος έχει τυπικά εκτοξευτεί στα 243 δισ. ή 135% του ΑΕΠ, στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερο και συσσωρεύεται διαρκώς (ληξιπρόθεσμες οφειλές, χρέη στα ασφαλιστικά ταμεία, καπιταλιστών μεταξύ τους και προς εργαζόμενους κ.λπ.). Οι τράπεζες παραμένουν σε ακήρυχτη χρεωκοπία, παρά το διαρκές σκάνδαλο να κρατιούνται όρθιες με κρατικό χρήμα (ανακεφαλαιοποιήσεις, αναβαλλόμενοι φόροι κ.λπ.). Μετά και τη νέα αύξηση των «κόκκινων» δανείων, είναι εντελώς αμφίβολη εντέλει η διάσωσή τους.

Αυτή την κατάσταση προσπαθούν να παρουσιάσουν ως «βιώσιμη»: α) Επιβαρύνοντας διαρκώς τον δανεισμό από τις «αγορές» και ποντάροντας σε μια συγκυρία με ημερομηνία λήξης (διεθνής πλημμύρα προσφερόμενων δανειακών κεφαλαίων, προσωρινές εξαιρέσεις της ΕΚΤ για τα ελληνικά ομόλογα). β) Επαναφέροντας τα δημοσιονομικά πλεονάσματα από το 2023. Έτσι προετοιμάζουν με μαθηματική ακρίβεια μια νέα καταστροφή, ίσως και πολύ σύντομα.

19. Με αυτά τα δεδομένα, ο ελληνικός καπιταλισμός, ριζικά αποδυναμωμένος την προηγούμενη 10ετία και τώρα από τους πιο βαριά χτυπημένους στη νέα κρίση, κατακυβερνεί χωρίς φρένα στον διεθνή καταμερισμό εργασίας, δεν μπορεί να αντιστρέψει την παρακμή του. Δεν μπορεί να υπάρξει εναλλακτικό σχέδιο και προοπτική, όσο κυριαρχούν τα νεοφιλελεύθερα δόγματα (με επίκεντρο την ασταμάτητη ενίσχυση του κεφαλαίου δήθεν για να επενδύσει), όσο δεν αμφισβητείται, στο παραμικρό, το καθεστώς Αποικίας Χρέους και απουσίας κάθε εργαλείου μιας αυτόνομης πολιτικής (κύρια ένα εθνικό νόμισμα).

Παρά τις προπαγανδιστικές μεγαλοστομίες, το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Σταθερότητας – Ελλάδα 2.0» επιστεγάζει αυτό το αδιέξοδο, όπως φαίνεται και στους μετριότατους ή μίζερους διακηρυγμένους στόχους του για το ΑΕΠ και την απασχόληση. Τα ποσά είναι βέβαια αξιόλογα (αν και υπό πολλές αιρέσεις), ειδικά για τα χάλια του ελληνικού καπιταλισμού: 31 δισ. από την Κομισιόν (18,3 δισ. επιδοτήσεις, 12,7 δισ. δάνεια, που θα επιβαρύνουν το δημόσιο χρέος), φτάνοντας υποτίθεται με περαιτέρω «μόχλευση»-δανεισμό και «κινητοποίηση πόρων» σε συνολικές επενδύσεις 57 δισ. Ακόμα κι αν αυτά γίνουν πραγματικότητα, απέχουν πάρα πολύ από μια αναπλήρωση της σωρευτικής, τεράστιας αποεπένδυσης και μείωσης του παραγωγικού συστήματος πάνω από 10 χρόνων. Το πιο καθοριστικό ωστόσο είναι: **α)** Η διαχείριση αυτών των δανείων θα γίνει από τις τράπεζες. **β)** Η νέα επιβάρυνση του συνολικού δανεισμού (δημόσιου και ιδιωτικού) με επιπλέον 32 δισ., χωρίς να δημιουργείται μια ανάπτυξη ικανή να απορροφήσει-διαχειριστεί αυτά τα διαρκώς συσσωρευόμενα χρέη. **γ)** Η κατεύθυνση και αξιοποίηση αυτών των ποσών σε «πυλώνες» όπως πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή κ.λπ. Αοριστίες και απάτες του νέου «αφηγήματος» (κυκλική οικονομία κ.ά.), που δείχνουν μόνο την έλλειψη στρατηγικής. Μαζί με τις μνημονιακές δεσμεύσεις που συνοδεύουν το Σχέδιο («μεταρρυθμίσεις» και στόχοι, ελεγχόμενα κάθε 6 μήνες από την Κομισιόν) και τα ακραία νεοφιλελεύθερα μέτρα της Έκθεσης Πισσαρίδη, θα οδηγηθούμε σε ένα νέο μεγάλο φαγοπότι από την ελίτ – και σύντομα στην αναπαραγωγή όλων των σημερινών αδιεξόδων.

20. Η κατάσταση είναι ήδη δραματική για τους εργαζόμενους και τα λαϊκά στρώματα, ιδιαίτερα για τα πιο αδύναμα στρώματα (γυναίκες, νέοι). Ένα πολύ μεγάλο μέρος των εργαζομένων μπήκε σε αναστολή (46% των ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ τον Μάρτιο-Απρίλιο 2020, 25% τον Φεβρουάριο 2021). Οι εργαζόμενοι έχασαν κατά μέσο όρο το 35% του μηνιαίου μισθού τους, ενώ π.χ. οι μισοί μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα έχασαν περίπου 2.200 ευρώ ετησίως. Η μείωση των ωρών εργασίας λόγω της πανδημίας ισοδυναμεί με την απώλεια 493 χιλ. θέσεων πλήρους απασχόλησης. Η πραγματική ανεργία έφτασε περίπου στο 25% και σταθεροποιείται σ' αυτό το επίπεδο. Το Νέο Σύστημα Εκμετάλλευσης ολοκληρώνεται με: **1)** Τη μαζική μετατροπή κομματιών των μισθών σε επίδομα-βοήθημα, αποσυνδεδεμένο από τον καταβαλλόμενο ή νόμιμο μισθό. **2)** Τη γενίκευση της φτωχοποίησης και εξαθλίωσης (πρόσβαση σε υγεία, παιδεία και ασφάλιση, αρπαγή σπιτιών, αύξηση θνησιμότητας), όπου πλέον σταθερά βρίσκεται περίπου ο μισός πληθυσμός. Πράγμα που αποτυπώνεται γλαφυρά και στη δημογραφική παρακμή. **3)** Την επικράτηση της υποαπασχόλησης και των ελαστικών εργασιακών σχέσεων, πλήρως απορρυθμισμένων υπέρ των καπιταλιστών και σε βάρος των εργαζομένων. Η παραπέρα διόγκωση του «εφεδρικού στρατού», βασική στρατηγική των ακραίων νεοφιλελεύθερων (θέλουν π.χ. οι άνω των 65 ετών να φτάσουν από 39% του εργατικού δυναμικού σήμερα σε πάνω από 68% τα επόμενα 25 χρόνια), θα κάνει την κατάσταση ακόμα χειρότερη. **4)** Τη ριζική αποψίλωση των δικαιωμάτων συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης, της διαπραγματευτικής ισχύος των εργαζομένων. **5)** Τη γενίκευση της παράτυπης απασχόλησης και της ανομίας. **5)** Το ξαναγράψιμο-κατάργηση του εργατικού δικαίου και η αντικατάστασή του από τους νόμους της Άγριας Δύσης και της πρωταρχικής συσσώρευσης. Με όλα τα παραπάνω, η επικράτηση του εργοδοτικού δεσποτισμού απειλεί με αποσύνθεση και καταστροφή τον σκληρό πυρήνα των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των εργαζομένων, την αναπαραγωγή της εργατικής τάξης με σύγχρονους όρους.

21. Η διαχείριση της πανδημίας από την κυβέρνηση είναι εγκληματική. Η επιβολή ενός από τα μακρύτερα και σκληρότερα λόκνταουν απέτυχε παταγωδώς. Αντί οποιασδήποτε ενίσχυσης του συστήματος υγείας και οργάνωσης των αναγκαίων μέτρων προστασίας, εκμεταλλεύτηκε αδίστακτα την ευκαιρία. Μπούκωσε με κρατικό χρήμα καναλάρχες, κλινικάρχες, ιδιώτες-αρπακτικά. Επέβαλλε πραξικοπηματικά σωρεία αντεργατικών μέτρων. Έκανε ένα ποιοτικό άλμα στην οικοδόμηση του αστυνομικού κράτους. Εργαζόμενοι, άνεργοι, νέοι και φτωχά λαϊκά στρώματα πλήρωσαν βαρύ τίμημα, μάλιστα σε διεθνή σύγκριση. Ο αριθμός των νεκρών, μέσα στη βαρβαρότητα των ελλείψεων στην απαιτούμενη φροντίδα, είναι μόνο μία όψη, η πιο μακάβρια, της μαζικής κατάρρευσης της δημόσιας υγείας. Το εμβολιαστικό πρόγραμμα, με αποφάγια της ΕΕ και των δυτικών φαρμακευτικών, οδηγήθηκε σε φιάσκο και αδιέξοδο, στο ανήκουστο αίσχος των εμβολιασμών εκτός σειράς από κρατικά και κομματικά λαμόγια. Καταστροφικά λόκνταουν και σπασμωδικά «ακορντεόν» εξάρθρωσαν την οικονομία, επιβάρυναν και επιτάχυναν την κρίση. Ο εμπαιγμός για τους «ήρωες της πρώτης γραμμής» και τις «δύο βδομάδες υπομονής», η αστυνομοκρατία, τα μέτρα στα

τυφλά και το γενικευμένο αλαλούμ, τα γλέντια και φιέστες της κυβέρνησης και της ελίτ, εξάντλησαν τα όρια κοινωνικής αντοχής και ανοχής. Η χυδαιότητα της προπαγάνδας για την «ατομική ευθύνη» ξεπέρασε κάθε όριο ψεμάτων, κυνισμού, απανθρωπιάς. Το ίδιο οι «ειδικοί» σε ρόλο μαριονέτας της κυβέρνησης και, ταυτόχρονα, αποδιοπομπαίου τράγου για τις δικές της επιλογές και πολιτικές. Ο βομβαρδισμός από τα ΜΜΕ, για να συγκαλυφθεί αυτή η κατάσταση και για να καλλιεργηθεί «αισιοδοξία», ουσιαστικά να προστατευτεί ένας πολύ στενός κύκλος γύρω από τον Μητσοτάκη, προκάλεσε αηδία στις μάζες, ενίσχυσε τη δυσαρέσκεια και οργή.

22. Αυτή η κατάσταση θα αργήσει πολύ να καταλαγιάσει. Θα αφήσει μόνιμες ουλές στην ελληνική κοινωνία. Ο ανοιχτός κυβερνητικός αμοραλισμός και τυχοδιωκτισμός δεν ήταν συγκυριακός, αλλά σήμα κατατεθέν του ακραίου νεοφιλελευθερισμού, που ξεσπάει σε κάθε «έκτακτη» κατάσταση. Η συσσώρευση αποτυχιών, η ανικανότητα των «α(χ)ρίστων» της κυβέρνησης, των εξαχρειωμένων κυρίαρχων επιτελείων και προσώπων, είναι μόνο μια άλλη ονομασία της λυσσασμένης ταξικής πολιτικής και αρπακτικότητάς τους. Της εκκωφαντικής αδυναμίας συνολικά της αστικής πολιτικής για οποιοδήποτε λειτουργικό σχέδιο.

23. Η ΝΔ και κυβέρνηση του Μητσοτάκη συμπτωνούν αυτή την παρακμή, σήψη και αντιδραστικότητα του ελληνικού καπιταλισμού, των επιτελείων και του προσωπικού του. Μετά το ναδίρ του 2012-15, είχε καταφέρει στις εκλογές της 7ης Ιουλίου 2019 να επανακτήσει την εκλογική της επιρροή και μια (πιο αδύναμη) κοινωνική συσπείρωση, ξεκινώντας ως η πρώτη αυτοδύναμη κυβέρνηση μετά από μια 10ετία. Στο 1ο λόκνταουν και λίγο μετά απ' αυτό, η αποδοχή της είχε αποκορυφωθεί, ειδικά η επικοινωνιακή αποθέωση του Μητσοτάκη. Αυτό έγινε κυρίως εξαιτίας των αδυναμιών και της κρίσης του εργατικού κινήματος, της ολέθριας διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ, του αποπροσανατολισμού και απογοήτευσης που προκάλεσαν στις μάζες, μαζί με τα πρώτα σοκ της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων.

Σήμερα, τα πράγματα έχουν αλλάξει σημαντικά. Έχει αρχίσει να κινείται ο μηχανισμός της πολιτικής κρίσης, να μετράει αντίστροφα ο χρόνος της κυβέρνησης και της ΝΔ του Μητσοτάκη. Αν και παραμένουν κυρίαρχοι, έχουν κλονιστεί και η φθορά τους παίρνει διαστάσεις. Ίσως όχι ακόμα αρκετές να μεταστρέψουν τον φόβο στο στρατόπεδό τους, ικανές ωστόσο να γεμίσουν με ανησυχία ή αγωνία τα αστικά επιτελεία, όσο κι αν σε κάθε ευκαιρία καταφεύγουν σε ευφυολογήματα όπως π.χ. «ο πολιτικός κίνδυνος έχει εκμηδενιστεί» και «τέλος κάθε αντιπολίτευσης». Γιατί βλέπουν τις πιέσεις και ρωγμές να μεγαλώνουν, γνωρίζουν ότι αυτή η κυριαρχία έχει σαθρά θεμέλια. Οικονομικά, λόγω της νέας, χειρότερης κρίσης. Κοινωνικά, λόγω της εξόντωσης της «μεσαίας τάξης», της εξάπλωσης της ανεργίας και φτώχειας. Πολιτικά, από τις αποτυχίες και την αρπακτικότητα του «επιτελικού» κράτους, την εφαρμογή στην πράξη των τεράστιων επιθέσεων, την ογκούμενη δυσαρέσκεια και οργή, μια αποστοίχιση των αστικών κομμάτων από την αρχική καταθλιπτική συναίνεση. Στο διεθνές περιβάλλον και τις σχέσεις του ελληνικού καπιταλισμού (ανταγωνισμός με τον τουρκικό καπιταλισμό, κρίση ΕΕ κ.ά.). Στο εσωτερικό της ΝΔ και γενικά του δεξιού «χώρου», όπου έχουν αρχίσει να μεγαλώνουν τα ρήγματα, οι διαιρέσεις, η αναζήτηση ποιοι θα την πληρώσουν για να διασωθεί ο Μητσοτάκης. Γνωρίζουν, ακόμα, ότι όλες οι εναλλακτικές τους είναι αδύναμες ή εξαιρετικά δύσκολες, είτε το ίδιο το δίπολο ΝΔ-ΣΥΡΙΖΑ είτε μια «εθνική ομοψυχία» – και ότι μετά τον Μητσοτάκη είναι σχεδόν αδύνατη μια ομαλή αναπαραγωγή του σημερινού σκηνικού, πόσο μάλλον οποιαδήποτε ανανέωση.

Ο γκεμπελισμός των σιτιζόμενων ΜΜΕ, η διγλωσσία της ΝΔ (και όλων των αστικών δυνάμεων) δεν επαρκούν για τη διαχείριση και συγκράτηση αυτής της κατάστασης και πλέον μάλλον την επιδεινώνουν. Η εκμετάλλευση του κράτους ως τσιφλίκι, η αρπαγή του δημόσιου χρήματος, η αλαζονεία, η γενικευμένη και ανοιχτή ανηθικότητα, τα αχαράκτιστα και εμετικά πρόσωπα κ.λπ. ξερνάνε διαρκώς σκάνδαλα αχώνευτα και αφόρητα, δημιουργούν ένα νοσηρό, πυώδες κλίμα. Η πανδημία έγινε όχημα βίαιης αναμόρφωσης των ταξικών συσχετισμών, «από τα πάνω» και πολύ πέρα από την αρχική ώθηση που είχε η κυβέρνηση Μητσοτάκη, που έχει βρεθεί σε ανοιχτά μέτωπα με πάρα πολλά κοινωνικά στρώματα και ομάδες. Μια τέτοια διακυβέρνηση, που δεν λογαριάζει «πολιτικό κόστος», σημαίνει βοναπαρτισμό (ιδιότυπο αλλά υπαρκτό), πορεία διαρκούς αυτονόμησης, που φέρνει πιο κοντά την ώρα των μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων.

24. Ωστόσο, χρειάζεται πολύ μεγάλη προσοχή από το εργατικό κίνημα. Η αποκαθήλωση της ΝΔ και του Μητσοτάκη είναι, σε τελική ανάλυση, προδιαγραμμένη. Όλες άλλωστε οι παραδοσιακές, κύριες αστικές πολιτικές δυνάμεις, στην Ευρώπη και παγκόσμια, αδυνατίζουν διαρκώς ή εξαφανίζονται. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει απαλλαγή από την πολιτική τους. Η σκυτάλη μπορεί να περάσει σε νέους, ακραία αντιδραστικούς σχηματισμούς, ακόμα χειρότερους βοναπαρτισμούς, πιο ζοφερές καταστάσεις. Η άθλια κατάσταση του ελληνικού καπιταλισμού, αλλά και ο ελληνοτουρκικός ανταγωνισμός και η νέα επιθετικότητα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, επαναφέρουν και μεγαλώνουν διαρκώς αυτούς τους κινδύνους. Κύρια βάση τους είναι η κυριαρχία των πιο αρπακτικών και παρασιτικών μερίδων του κεφαλαίου και της ελίτ. Αυτό

αποτυπώνεται και στη σημερινή φυσιγνωμία της ΝΔ, ένα μίγμα ακραίου κέντρου και ακροδεξιάς. Τα πρόσωπα που την συνθέτουν είναι όλο και πιο ελεεινά. Η ιδεολογία της δεν περιορίζεται στα γνωστά δόγματα και τις διαρκείς επιθέσεις στην εργατική τάξη: ελεύθερη αγορά και αριστεία, ενάντια στις μειοψηφίες, τον λαϊκισμό, τον διχασμό κ.λπ. Συμπληρώνεται συστηματικά με επιθέσεις στην «παραδημοκρατική ανομία» (εννοούν κάθε έλεγχο στην εξουσία τους), με κραυγές τύπου «Σπαρτακιστές του 1918 εμφανίστηκαν στην πλατεία Βαρνάβα», με ξέπλυμα και εξύμνηση του πλούσιου, μαύρου παρελθόντος του ελληνικού καπιταλισμού (μετεμφυλιακό κράτος, δικτατορίες). Τέλος, δεν πρέπει να εκπλήσσει η συνύπαρξη, εντός και εκτός του χώρου της ΝΔ, αφενός ενός οπισθοδρομικού σκοταδισμού αφετέρου διάφορων ψευτο-προοδευτικών ιδεολογημάτων της «ανοιχτής κοινωνίας» («δικαιώματα» γυναικών-παιδιών, ατομικά, ταυτοτικά κ.ά.). Γιατί, εκτός από την υποκρισία, έχουν κοινό τόπο το μίσος ενάντια σε κάθε συλλογικό κοινωνικό και πολιτικό δικαίωμα.

Αυτό το αντιδραστικό εποικοδόμημα δεν θα είναι μια παρένθεση, ο πυρήνας του σκληραίνει διαρκώς και όχι μόνο για τη ΝΔ. Παρά την αδυναμία της αστικής πολιτικής, παρά τις συγκρούσεις που βρίσκονται μπροστά μας, όσο δεν ανατρέπονται οι σημερινοί συσχετισμοί όλα είναι δυνατά. Η επιχείρηση «τέλος της μεταπολίτευσης», με κύριο βραχίονα την αντιδημοκρατική αναδίπλωση, ήδη επιβάλλει οδυνηρά πλήγματα στην εργατική τάξη, απειλεί με ήττες ακόμα και στρατηγικού χαρακτήρα. Ο κίνδυνος είναι παραπάνω από υπαρκτός, όπως φαίνεται και στην λίγο-πολύ προσαρμογή, ευθυγράμμιση και υποταγή όλων των αστικών και ρεφορμιστικών δυνάμεων σ' αυτή την στρατηγική. Μόνο ένα ισχυρό εργατικό κίνημα, με κατάλληλη πολιτική και ηγεσία, μπορεί να φράξει αυτό τον δρόμο.

25. Ο ΣΥΡΙΖΑ εξελίχθηκε σε υπερπολύτιμο στήριγμα της αστικής πολιτικής. Δεν έχει καμία σχέση ούτε με τον ρεφορμισμό ούτε γενικά με την Αριστερά. Σήμερα άλλωστε τέτοια κόμματα σπανίζουν εξαιρετικά και όλες οι δήθεν «προοδευτικές» δυνάμεις είναι παροπλισμένες, παρά την τεράστια κρίση του καπιταλιστικού συστήματος. Πράγμα που συνιστά δίδυμη όψη της κρίσης της αστικής πολιτικής. Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ξεκάθαρα αστικό και νεοφιλελεύθερο / μνημονιακό κόμμα. Ακόμα και όταν κάνει κάποια αντιπολίτευση, πάντα η «υπευθυνότητα» κυριαρχεί, έχοντας υπερψηφίσει μεγάλο μέρος των νομοσχεδίων της ΝΔ. Αν και έχει ακόμα εφεδρικό ρόλο να παίζει, ωστόσο εξασθενίζει και φθίνει διαρκώς. Ο λεγόμενος μετασηματισμός του βρίσκεται σε εμφανή κρίση, μεγαλώνοντας τα φαινόμενα εσωτερικής αποσύνθεσης. Η αναζήτηση στίγματος στο πουθενά (κέντρο, πολυσυλλεκτικότητα, προοδευτική πλειοψηφία, σύγχρονη κοινωνική αριστερά, νέα πρόσωπα, τεχνοκρατικός λόγος κ.ο.κ.) είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Το πρόγραμμά του είναι ουσιαστικά το ίδιο με της ΝΔ (επιδοματική πολιτική κ.ά.). Κάποιες πινελιές που προσπαθεί να προβάλει (ρύθμιση ιδιωτικού χρέους κ.λπ.), εκτός από ότι είναι καθαρά αστική πολιτική, είναι όλα γνωστά αδιέξοδα, ψέματα και απάτες, στηριζόμενα στο υποτιθέμενο «τέλος του νεοφιλελευθερισμού» και σε φαντασιώσεις «κεϊνσιανισμού», υποτίθεται με παγκόσμιο υπόβαθρο τις εξαγγελίες Μπάιντεν. Μια κουρελού από αυταπάτες και απάτες, που δεν μπορεί να κρύψει ούτε το βούλιαγμα του ίδιου στον βούρκο της αστικής σήψης, πόσο μάλλον την έλλειψη δυναμικής.

Αν και σήμερα όλες οι αστικές δυνάμεις είναι ή γίνονται τέτοιες, αιωρούμενες χωρίς ιδεολογία, πρόγραμμα, σχέσεις με τις μάζες κ.λπ., η καθήλωση του ΣΥΡΙΖΑ είναι χαρακτηριστική. Για μεγάλα κομμάτια των μαζών, το στίγμα της εξαπάτησης του 2015 είναι ανεξίτηλο. Δεν μπορεί να επαναλάβει τον βρώμικο ρόλο που έπαιξε μετά το 2010-12.

Για την ώρα, ωστόσο, παραμένει ένας επικίνδυνος σκόπελος. Εγκλωβίζει δυνάμεις από το στρατόπεδο των εργαζομένων και της νεολαίας. Όσο παρατείνεται η ύπαρξή του, απειλείται, γενικά, η επανάληψη μιας γνώριμης διαδρομής που οδηγεί από την χρεωκοπία αυτών των ψόφιων «αριστερών» και «προοδευτικών» εντέλει στους Μπερλουσκόνι, Λεπέν, Σαλβίνι, Vox, AfD... ή ακόμα χειρότερα. Αυτό το έγκλημα πρέπει να αποτραπεί. Με μια ισχυροποίηση του εργατικού κινήματος και της επαναστατικής πολιτικής, που θα εκφράσουν πολιτικά την ταξική πόλωση και θα εξοντώσουν πολιτικά τον ΣΥΡΙΖΑ και τις καρικατούρες του.

Τα ίδια και χειρότερα ισχύουν για το ΚΙΝΑΛΛ και το ΜεΡΑ25, που αναζητούν «επανεκκίνηση» ή ρόλο, χωρίς άλλη δυναμική και προοπτική απ' το να φυτοζωούν στο περιθώριο και να αποτελέσουν δεκανίκι του πολιτικού σκηνικού.

26. Το 2010-15, στην προηγούμενη μεγάλη φάση της ανοιχτής πολιτικής κρίσης, καταστράφηκε ο πιο βασικός κομματικός πυλώνας του μεταπολιτευτικού αστικού πολιτικού σκηνικού (ΠΑΣΟΚ), η ΝΔ άγγιξε το ναδίρ της Δεξιάς ως ιστορικής παράταξης του αστισμού, όλες οι αστικές δυνάμεις είδαν το χάρο με τα μάτια τους, πριν τις τραβήξει από το χείλος του γκρεμού ο ΣΥΡΙΖΑ και τους δώσει το φιλί της ζωής... Ωστόσο, τα πλήγματα που υπέστησαν, στην φυσιγνωμία, την σχέση τους με τις μάζες, τη δυνατότητα και τις μεθόδους κυριαρχίας τους, ήταν βαθιά και μόνιμα. Σήμερα, το αστικό πολιτικό σκηνικό έχει αρχίσει να οδεύει προς μια νέα συνολική κρίση. Ξανά το ενδεχόμενο κρίσεων ακόμα και κυβερνητικών (αν και αυτές

όχι εντελώς άμεσα) διαγράφεται στον ορίζοντα, ενώ ανοίγει το κεφάλαιο των πολιτικών εξελίξεων και ανακατατάξεων – με τρεις βασικές κατευθύνσεις: **α)** Λύσεις βοναπαρτών «τεχνοκρατών», όπως Ντράγκι ή παλιότερα Μόντι-Παπαδήμος. **β)** Εμφάνιση ή ενίσχυση ανοιχτά αντιδραστικών δυνάμεων στα δεξιά ακόμα και της σημερινής ΝΔ (π.χ. Βελόπουλων ή άλλων μορφωμάτων). **γ)** Εμφάνιση ξανά «γκρίζων» ή γελοίων προσώπων και (απο)κομμάτων (π.χ. όπως ήταν ο Λεβέντης). Όλα τα παραπάνω έχουν φυσικά πάρα πολύ μεγάλες δυσκολίες, όπως και ο συνδυασμός τους με απόπειρες κυβερνήσεων συνεργασίας. Σταθεροποίηση τέτοιων λύσεων σχεδόν ισοδυναμεί με συντριπτική ήττα του εργατικού κινήματος, που στην Ελλάδα έχει επιδείξει ιστορικά μια αντοχή απέναντι σε τέτοιες λύσεις. Ωστόσο, είναι φαινόμενα ή τάσεις σε πολλές άλλες χώρες και ο κίνδυνος είναι παραπάνω από υπαρκτός. Σε όλες τις περιπτώσεις, η κοινοβουλευτική λειτουργία και η «κανονική» πολιτική ζωή θα είναι μόνο το προκάλυμμα διαρκών πραξικοπημάτων, μικρών και μεγάλων, εκλογικών, κοινοβουλευτικών και πολιτικών (βλ. και τους νέους καλλονοθευτικούς νόμους) – και κυρίως του αστυνομικού κράτους.

27. Η αντιδημοκρατική αναδίπλωση ξεπέρασε πλέον τα όρια μιας προηγούμενης 10-15ετίας, της αυταρχικής θωράκισης, των «εξαιρέσεων» ή της «έκτακτης ανάγκης». Παρά μια προσωρινή ανάπαυλα, έχουμε μπει στο μεγαλύτερο κύμα κρατικής τρομοκρατίας μετά τη Μεταπολίτευση. Το πρόβλημα δεν είναι ποσοτικό, αλλά ποιοτικό – η σύζευξη αυτού του κύματος με το βάθος της κρίσης του ελληνικού καπιταλισμού αλλά και του εργατικού κινήματος. Από τη γενική αποδυνάμωση των βάσεων της αστικής εξουσίας και την ιδιωτικοποίηση των λειτουργιών του αστικού κράτους, αναδύεται ένα νέο καθεστώς, η προληπτική αντεπανάσταση, μια κυριαρχία των κατασταλτικών μηχανισμών όλο και πιο άμεση και γυμνή. Είναι το κύριο εργαλείο μιας βίαιης επιβολής και αλλαγής των ταξικών συσχετισμών, με τρόπο όλο και πιο αυτονομημένο. Και ακόμα, της προσπάθειας να ανακοπουν και να σπάσουν με την καταστολή οι διεργασίες ανασύνθεσης του εργατικού κινήματος, διαμόρφωσης μιας νέας αγωνιστικής πρωτοπορίας, ιδιαίτερα στη νεολαία. Έτσι, ο κοινοβουλευτικός και νομικός μανδύας ολοένα λεπταίνει ή ξεσκίζεται, η αστική συνταγματική νομιμότητα καταλύεται από την ίδια την αστική εξουσία, αποκαλύπτοντας και φέρνοντας στο επίκεντρο δικτατορικές μορφές διακυβέρνησης. Ένα κράτος καταρχάς αστυνομικό, με κύριο άξονα τα ειδικά αστυνομικά σώματα-συμμορίες, που στην στρατολόγηση, στελέχωση, εξοπλισμό και πρακτική τους στρατιωτικοποιούνται και φασιστικοποιούνται διαρκώς. Η ιδεολογία αυτού του αστυνομικού κράτους όλο και περισσότερο αποσαφηνίζεται και επικεντρώνεται, ενάντια στον κύριο αντίπαλο, το εργατικό κίνημα, τους αγώνες και τις οργανώσεις του, την άκρα και επαναστατική αριστερά. Στα επόμενα βήματα, θα πρέπει να αντιστοιχιστεί μια νομική αντεπανάσταση, η ευθυγράμμιση της αστικής δικαιοσύνης, για την ολοκλήρωση και γενίκευση των σημερινών πρακτικών (ποινικός κώδικας, λογοκρισία της λεγόμενης «παραδημοκρατικής ανομίας», δηλ. κάθε ελέγχου της κρατικής αυθαιρεσίας / βίας κ.ά.). Ακόμα, όσο η κρίση βαθιάνει, τίποτα δεν μπορεί να αποκλείσει κάποια κινητικότητα προσώπων ή κομματιών από το υπόβαθρο του στρατού. Εκτός από διαχρονικό στοιχείο στον ελληνικό καπιταλισμό, η απαξίωση των πολιτικών δυνάμεων εκτρέφει τέτοιες επιλογές.

28. Η αντιμετώπιση αυτής της δικτατορίας με κοινοβουλευτικό μανδύα απαιτεί κατάλληλη ανάλυση και πολιτική.

– Δεν πρόκειται για «φασιστικοποίηση», χούντα ή μετεμφυλιακό κράτος, με την αυστηρή έννοια. Υπάρχουν αναλογίες και ομοιότητες, αλλά και σημαντικές διαφορές. Τέτοιοι όροι ή αναλύσεις οδηγούν σε σημαντικά λάθη. Σε τελική ανάλυση, η αστική εξουσία δεν μπορεί ακόμα να ορθώσει όλο το κρατικό ανόστημά της, ξεπερνώντας κάθε επίφαση και περιορισμό μιας κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

– Δεν πρόκειται, όμως, και μόνο για «εκτροπή». Αυτή η ανάλυση και πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ και γύρω του πάρα πολλών ρεφορμιστών, παλιών και νέων, είναι χειρότερη από λάθος – είναι εγκληματική. Καλλιεργεί αυταπάτες ότι αυτή η πορεία θα σταματήσει, με μια κυβερνητική εναλλαγή. Ισχύει το αντίθετο: Όποια κυβέρνηση κι αν διαδεχτεί αυτή της ΝΔ / του Μητσοτάκη, θα τη συνεχίσει ή χειροτερεύσει. Είναι στρατηγική επιλογή όλων των αστικών πολιτικών δυνάμεων, απαίτηση που γεννά η άθλια κατάσταση του ελληνικού καπιταλισμού. Ιδιαίτερα για τον ΣΥΡΙΖΑ, δεν επιτρέπεται η παραμικρή αυταπάτη για τις δημοκρατικές ευαισθησίες του: Αν τυχόν βρεθεί ξανά στην κυβέρνηση, θα θέσει αυτός σε πλήρη εφαρμογή το αστυνομικό κράτος. Το ιστορικό πρότυπο του Νόσκε είναι απαράγραπτο για τους ρεφορμιστές που μεταπηδούν στο αστικό στρατόπεδο. Άλλωστε η ενίσχυση του Κράτους Έκτακτης Ανάγκης συνεχίστηκε επί των ημερών του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ ήδη αυτός κινείται αρκετά άνετα στην καταγγελία των «άκρων».

29. Η αντιδημοκρατική αναδίπλωση (φασισμός, δικτατορία κ.ά.) είναι η κατεξοχήν κατάσταση που, ιστορικά, από τους ρεφορμιστές και οπορτουνιστές κατανοείται και παρουσιάζεται ως κάτι «έκτακτο». Την αποσυνδέουν από τη δομική κρίση του καπιταλιστικού συστήματος. Μεταμορφώνουν ταχυδακτυλουργικά την υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών, των «πυρήνων προλεταριακής δημοκρατίας μέσα στην αστική κοινωνία» (Τρότσκι), σε υπεράσπιση της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, παρά τη διαρκή

αποσύνθεσή της. Έτσι προωθούν μια πολιτική ταξικής συνεργασίας, συμμαχίες και πρακτικές Εαμικής Κουλτούρας και Λαϊκών Μετώπων.

Αυτό βρισκόταν στη βάση της «αντιμνημονιακής» πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ και της συνθηκολόγησης τόσο πολλών μπροστά του. Σήμερα επιχειρείται το ίδιο, με κύριο όχημα την ανάγκη απαλλαγής από το «καθεστώς ΝΔ / Μητσοτάκη» ή και την υπεράσπιση της «δημοκρατίας», του «κράτους δικαίου», του «πολιτεύματος» κ.ο.κ. Αντί για τα μέσα πάλης του εργατικού κινήματος, προκρίνονται «προσωπικότητες» και «νομικές κινήσεις». Συνηθισμένο συμπλήρωμα ο αφορισμός του σεχταρισμού, του στείρου αντικαπιταλισμού, της στενότητας κ.λπ. ειδικά των οργανώσεων της άκρας / επαναστατικής αριστεράς. Τέτοιες πολιτικές, πρακτικές και συμμαχίες είναι προοίμιο επανάληψης των γνωστών, καταστροφικών εκλογικίστικων πειραμάτων αλά ΣΥΡΙΖΑ.

30. Ο ανταγωνισμός με τον τουρκικό καπιταλισμό εξελίσσεται άσχημα για τον ελληνικό καπιταλισμό. Μετά την ασφυκτική πίεση κάτω από την οποία βρέθηκε το καλοκαίρι του 2020, ίσως έχει αποκτήσει προσωρινά ένα μικρό περιθώριο, λόγω και των πολλών, δύσκολων και δυσεπίλυτων προβλημάτων του τουρκικού καπιταλισμού. Αυτά προσπαθεί να εκμεταλλευτεί ο ελληνικός καπιταλισμός, με μια παροιμιώδη αρπακτικότητα «πέρα από τα μέτρα του», αν όχι για να πάρει το πάνω χέρι τουλάχιστον για πετύχει έναν «έντιμο» συμβιβασμό (αποτροπή περιθωριοποίησης και διασφάλιση κάποιων συμφερόντων του). Ωστόσο, αυτή η επιχείρηση είναι εξαιρετικά αμφίβολη, όπως δείχνει π.χ. το ναυάγιο όπου μάλλον οδηγούνται τα διάφορα ενεργειακά σχέδια του ελληνικού καπιταλισμού, που υποστήριζαν τις πιο κύριες θέσεις, διεκδικήσεις και επιθετικές ενέργειές του. Είναι πολύ δύσκολο να δούμε αλλαγή πολιτικής της ελληνικής αστικής τάξης και σχεδόν του συνόλου του πολιτικού προσωπικού της. Το μόνο σίγουρο είναι ο συσχετισμός δυνάμεων, πλέον θεμελιακά υπέρ του τουρκικού καπιταλισμού, που έχει την πρωτοβουλία και εξελίσσεται –μαζί με το Ιράν– σε μεγάλη περιφερειακή δύναμη (υποϊμπεριαλισμός). Αυτή η πορεία του τουρκικού καπιταλισμού είναι φυσικά ταραχώδης. Αλλά δεν θα μπορούσε να είναι και αλλιώς, ούτε αυτό σημαίνει ακύρωση της πορείας ανάδυσής του, ούτε μπορεί να διασώσει τον ελληνικό καπιταλισμό.

Εθνικισμοί, «διπλωματία των αγωγών», «άξονες» με τα πιο αντιδραστικά και αιματοβαμμένα καθεστώτα της περιοχής, τυχодиωκτισμοί, προκλητικές κινήσεις (12 ν.μ. κ.ά.) και βέβαια οι θηριώδεις εξοπλισμοί, είναι εξαιρετικά δηλητηριώδη και επικίνδυνα, ωστόσο αποτελούν περισσότερο θέσεις οπισθοφυλακής και κινήσεις ελέγχου του «εσωτερικού μετώπου», παρά ρεαλιστική δυνατότητα ανάσχεσης του τουρκικού καπιταλισμού. Η εγκατάλειψη ουσιαστικά της Κύπρου (βυθισμένης σε αγιάτρευτη κρίση και παρακμή) σημαίνει παραδοχή ότι το παλιότερο στρατηγικό βάθος του ελληνικού καπιταλισμού (Αιγαίο, Βαλκάνια, Κύπρος, Μ. Ανατολή) δεν μπορεί πλέον να κρατηθεί. Το ποντάρισμά του στην στήριξη μιας ΕΕ διαιρεμένης και αδύναμης, έχει ουσιαστικά καταρρεύσει. Η στήριξη των ΗΠΑ δεν ξεπερνάει την χρήση του ως πιο «δεδομένου» και «πρόθυμου», για τον περιορισμό του τουρκικού καπιταλισμού και βέβαια για τα εμπρηστικά σχέδια ενάντια στη Ρωσία.

Στα επιτελεία του ελληνικού καπιταλισμού, μάλλον υπάρχει συνείδηση αυτής της κατάστασης και κυριαρχεί η γραμμή «ρεαλισμού» (Ελσίνκι), μιας διευθέτησης όσο το δυνατόν ομαλής και με τις λιγότερες δυνατές παραχωρήσεις. Αυτό είναι το κύριο νήμα στις λεγόμενες διερευνητικές και συζητήσεις Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης, στην πιθανή προσφυγή στη Χάγη και στα αναθέματα ενάντια στους «μαξιμαλιστές» και την «άρνηση». Αυτό δεν σημαίνει ότι μια τέτοια κατάληξη είναι εύκολη ή δεδομένη, και βέβαια η διαχείρισή της στο εσωτερικό. Θα πρόκειται ουσιαστικά για μια ήττα του ελληνικού καπιταλισμού, που μπορεί να ανοίξει τον δρόμο και σε επόμενες. Οι εξελίξεις είναι ακόμα στην αρχή, ωστόσο όλα δείχνουν ότι θα σωρευτούν στη συνολική κρίση του ελληνικού καπιταλισμού, επιβαρύνοντας και το πολιτικό σκηνικό με διαιρέσεις των αστικών δυνάμεων και, άμεσα, του χώρου της ΝΔ.

31. Η όξυνση της αντιπαράθεσης με τον τουρκικό καπιταλισμό και, κυρίως, η εμπλοκή όλων των ιμπεριαλιστών και μεγάλων δυνάμεων, κάνουν την κατάσταση πάρα πολύ επικίνδυνη. Η ελληνική αστική τάξη, οι κυβερνήσεις ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ έχουν τεράστιες ευθύνες, ίσως τις μεγαλύτερες στην περιοχή. Η πρωτοφανής στοίχισή τους με τις ΗΠΑ (βάσεις, στρατηγική συνεργασία κ.λπ.), οι θηριώδεις εξοπλισμοί και η ενίσχυση ενός μιλιταρισμού (ασκήσεις, αύξηση θητείας κ.λπ.), η τυχодиωκτική πολιτική με καθεστώτα όπως του Ισραήλ και της Αιγύπτου κ.ο.κ. ρίχνει λάδι στη φωτιά των πολεμικών κινδύνων. Στην «εθνική γραμμή» δεν στοιχίζονται μόνο οι αστικές δυνάμεις (ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ, ΚΙΝΑΛΛ...) αλλά και οι ρεφορμιστές του ΚΚΕ, με πρόσχημα την «τουρκική προκλητικότητα και επιθετικότητα» (λίγο πριν έφταιγε η Μακεδονία) και αντινατοϊκό–αντιιμπεριαλιστικό καρύκειμα. Πολλοί ρεφορμιστές και οπορτουμιστές στην άκρα ή εξωκοινοβουλευτική αριστερά ακολουθούν αυτή την γραμμή κατά πόδας ή με αστερίσκους.

Η απειλή θερμών επεισοδίων και πολεμικών συγκρούσεων μπορεί να αποτραπεί μόνο από το εργατικό κίνημα. Απαιτείται σύγκρουση με τις υπεκφυγές και προδοσίες για «ταξικό πρόσημο στο εθνικό», που καταλήγουν πάντα στην υπεράσπιση της «πατρίδας», των αστικών συνόρων, συμφερόντων, στάτους κβφ.

Επείγει η ανάπτυξη ενός κινήματος αντιπολεμικού, αντιμπεριαλιστικού, αντιμιλιταριστικού. Με τον Διεθνισμό των Εργατών και Λαών, την αλληλεγγύη και συνεργασία, την προοπτική μιας κοινής σοσιαλιστικής εναλλακτικής στο αιματηρό χάος των ανταγωνισμών και πολέμων.

Δ) ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ – ΑΡΙΣΤΕΡΑ

32. Σταδιακά μεγάλες αλλαγές ολοκληρώνονται στη συγκρότηση της εργατικής τάξης. Το φαινόμενο είναι διεθνές, βασική τάση του καπιταλιστικού συστήματος σήμερα.

α) Μαζική ανεργία και υποαπασχόληση έχουν επιφέρει μόνιμη μείωση του ενεργού δυναμικού. Μαζί με τη διαρκή φτωχοποίηση, την αυξανόμενη δυσκολία της αναπαραγωγής της εργατικής τάξης με σύγχρονους όρους, ασκείται έτσι πάνω της μια ισχυρότατη πίεση αποσύνθεσης.

β) Τα παλιότερα κομμάτια, συνδεδεμένα με τους βασικούς παραγωγικούς τομείς (βιομηχανία, γεωργία) έχουν περιοριστεί πολύ έως περιθωριοποιηθεί. Ο μεγάλος όγκος συγκεντρώνεται σε τομείς όπως εστίαση και εμπόριο, όπου η φύση της εργασίας, η συγκέντρωση των εργαζομένων και άλλα χαρακτηριστικά διαφέρουν πλέον ριζικά. Στο δημόσιο τομέα, εκτός από μια διαρκή συρρίκνωση, επεκτείνονται διαρκώς οι διάφορες μορφές εργολαβοποίησης και προσωρινής-επισφαλούς εργασίας.

δ) Η πόλωση στο εσωτερικό των μισθωτών εργαζόμενων μεγαλώνει. Από τη μια, ένα πολύ μικρό και γενικά συρρικνούμενο κομμάτι, που διατηρεί μια ασφάλεια και ένα βιοτικό επίπεδο, ίσως ακόμα και διευρύνοντας τις απολαβές του, συνδεδεμένο με την κορφή των αλλαγών που συντελούνται στην καπιταλιστική οικονομία. Από την άλλη, η πλατιά πλειοψηφία, για την οποία όλα χειροτερεύουν διαρκώς. Σ' αυτή, ισοπεδώνονται προς τα κάτω διάφορα στρώματα, που παλιότερα ανήκαν στα πιο ευνοημένα ή ακόμα σε μια «αριστοκρατία», από κλάδους όπως τράπεζες, τηλεπικοινωνίες, διάφορες «υπηρεσίες». Αντικειμενικά, ωθούνται προς μια ενοποίηση με τη μεγάλη μάζα σκληρά εκμεταλλευόμενων, χαμηλά αμειβόμενων, επισφαλώς εργαζόμενων, μισοαπασχολούμενων, φτωχών εργαζόμενων κ.λπ. – ιδιαίτερα των νέων, διαμορφώνοντας ένα υπόβαθρο για τις εξελίξεις και ειδικά για τους αγώνες.

33. Μετά την καμπή του 2015, μια συντηρητική στροφή έγινε σαφής. Η οδυνηρή διάψευση από τον ΣΥΡΙΖΑ (πρωτίστως) έφερε μια βαθιά υποχώρηση των αγώνων, μια εξάπλωση και κυριαρχία μέσα στις μάζες της σύγχυσης και του αποπροσανατολισμού, των αισθημάτων αδιεξόδου και ματαιότητας, μια γενική πτώση του ηθικού. Και ακόμα, μια μεγάλη χαλάρωση όλων των αναφορών στο εργατικό κίνημα και των δεσμών με αυτό: αξιακά και ιδεολογικά, προγραμματικά και πολιτικά, οργανωτικά και πρακτικά. Αυτή η ισχυρή αποπολιτικοποίηση, αποϊδεολογικοποίηση, ατομικοποίηση, ακόμα ηθική και ανθρώπινη απογύμνωση πλατιών κομματιών των εργαζομένων και της νεολαίας, έφτασε σαν γάγγραινα ακόμα και σε μια κυριαρχία των ιδεολογημάτων του «ιδιωτικού».

Το πρόβλημα μεγαλώνει: **α)** Από την παρακμή της οικονομίας κάτω από την κρίση και την κυριαρχία του ακραίου νεοφιλελευθερισμού. Μέσα σε ένα γενικό ξεχαρβάλωμα, ιδιαίτερα καθώς επικρατούν μικροεπιχειρήσεις λίγων ατόμων, κάθε εναλλακτική λύση φαντάζει απόμακρη ή αδιανόητη. Για να αμφισβητηθεί αυτό, απαιτείται πρωτίστως ένα βαθύ ριζώμα, μέσα σε πυρήνες της τάξης των αξιών του «συλλογικού», δηλαδή στοιχείων μιας σοσιαλιστικής ιδεολογίας και ηθικής. **β)** Το ίδιο ισχύει για την παρακμή, σήψη και αποσύνθεση με τα οποία δηλητηριάζει την κοινωνία η αστική πολιτική, οι δυνάμεις και το προσωπικό της, όλες οι ελίτ. **γ)** Η σκληρή καταστολή, αντικειμενικά (όσο ακόμα δεν σπάει από τους αγώνες) μεγαλώνει την πίεση, καθώς δυσκολεύει τη διαμόρφωση μιας αγωνιστικής πρωτοπορίας.

Επομένως, η «συντηρητικοποίηση» δεν ήταν και δεν είναι ζήτημα απλό ή παρατήρηση δημοσιογραφική. Αλλά κίνδυνος θανάσιμος, αλλοίωσης της φυσιογνωμίας μεγάλων κομματιών των εργαζομένων και της νεολαίας. Η αμφισβήτησή της έχει αρχίσει, αυτό άλλωστε ήταν αναμενόμενο, αλλά η επούλωση των πληγών χρειάζεται χρόνο. Πράγμα που έχει πολλές και απαιτητικές προϋποθέσεις, στους αγώνες, στην ενότητα και την οργάνωση, στο πρόγραμμα και την ηγεσία της τάξης.

34. Αυτή η κατάσταση δεν είναι πρωτοφανής. Έχει εμφανιστεί και άλλες φορές, μετά από μακρές περιόδους κρίσης και καταστολής. Είναι μια βασική εξήγηση για το χαμηλό πολιτικό επίπεδο, που σήμερα απαντάται καθημερινά, ακόμα και εν μέσω μεγάλων κινητοποιήσεων ή και κινημάτων.

Πέρα όμως κι απ' αυτό, κάποια ιδιαίτερα σημεία της «εποχής των τεράτων» όπου ζούμε, δείχνουν απειλητικά τα δόντια τους. Σήμερα, σε πλατιά στρώματα εργαζόμενων και νέων λείπει μια εξήγηση και απάντηση για ό,τι συμβαίνει γύρω μας, η αίσθηση του ιστορικού δίκιου και της περηφάνιας της εργατικής τάξης, ενώ ούτε τα πιο στοιχειώδη δεν είναι αυτονόητα ή γνωστά. Ακόμα χειρότερα, μπερδεύονται με το αντίθετό τους, μεταστρέφονται στον σκληρό πυρήνα των ιδεολογημάτων των ορκισμένων εχθρών της εργατικής τάξης: «Ζήσε το σήμερα», αντί για κάθε ιστορία, ειδικά της εργατικής τάξης και των αγώνων της.

«Συνεργάτης», αντί για εργαζόμενος. «Ένωση προσώπων», «ανοιχτές δομές» και «μη κυβερνητικές οργανώσεις», αντί για συλλόγους και σωματεία. «Θεματικές δράσεις» και «ακτιβισμοί», αντί για διεκδικήσεις και αγώνες. «Οικειοθελής παροχή» και αστική φιλανθρωπία, αντί για κοινωνικές / εργατικές κατακτήσεις και δικαιώματα. «Ατομικότητες» και «ταυτότητες» κάθε λογής, ενάντια –και με λύσσα– στις κοινωνικές σχέσεις (πολιτικές, προσωπικές κ.λπ.), στην αναγνώριση και κατανόηση της ταξικής δομής της κοινωνίας.

35. Από τα μέσα προς τέλος του 2020, η συσσώρευση της πίεσης από την κρίση, την πανδημία, την αστυνομοκρατία έφερε μια αλλαγή. Η δυσαρέσκεια, ο θυμός, η οργή άρχισαν να εκδηλώνονται. Φτάνοντας σε μια πρώτη κορύφωση-ξέσπασμα στις αρχές του 2021: Αντίσταση στις πλατείες, μαθητικές και φοιτητικές κινητοποιήσεις, αλληλεγγύη στην απεργία πείνας του Δ. Κουφοντίνα, αυξανόμενη αποκάλυψη και καταγγελία της αστυνομικής βίας, ακόμα η αντοχή και ένα πρώτο πύκνωμα κινητοποιήσεων εργαζομένων (εκπαίδευση, υγεία, διανομείς, ναυτεργάτες, «υπηρεσίες» κ.ά.). Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να χαλαρώσει κάπως η ασφυκτική λαβή της κυβέρνησης Μητσοτάκη και των κατασταλτικών μηχανισμών, να δυσκολέψει το άμεσο προχώρημα των επιθέσεων τους.

Βασικά χαρακτηριστικά αυτού του ξεσπάσματος είναι: **α)** Η υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών. Τα πρώτα σημάδια μιας αποφασιστικότητας απέναντι στους μηχανισμούς καταστολής. **β)** Η αγωνία για την εργασιακή ανασφάλεια, τις δυσκολίες επιβίωσης, την έλλειψη κάθε προοπτικής. **γ)** Τα κατά περίπτωση παλλαϊκά χαρακτηριστικά. **δ)** Ο κυρίαρχος ρόλος της νεολαίας, που έχει χτυπηθεί σκληρά και ασφυκτιά. **ε)** Ένα χαμηλό, πρωτόλειο πολιτικό επίπεδο μετά από χρόνια κρίσης και καταστολής. Επομένως μια αμορφία στη συνείδηση, οργάνωση και πρακτική, απουσία πολιτικών και οργανωτικών «κέντρων». **στ)** Περιθωριακός ρόλος των αστικών ή ρεφορμιστικών δυνάμεων, ιδιαίτερα ΣΥΡΙΖΑ, ΚΚΕ, ΜεΡΑ25.

Σίγουρα, είμαστε ακόμα στην αρχή. Δεν αρκεί η σημερινή κλίμακα και ένταση των κινητοποιήσεων, αγώνων, ξεσπασμάτων για να ανατραπεί η ζοφερή κατάσταση, να ηττηθεί η αστυνομοκρατία, ο φόβος να αλλάξει στρατόπεδο και το σημερινό καθεστώς να χάσει τον έλεγχο. Μπορεί ακόμα να υπάρξουν διακοπές, δυσκολίες, πισωγυρίσματα, πριν η φορά των εξελίξεων αντιστραφεί πλήρως και αρχίσουν να συσσωρεύονται οι δυνάμεις που θα επιχειρήσουν ξανά να κόψουν τον γόρδιο δεσμό της σημερινής κατάστασης. Το ξεδίπλωμα μιας νέας ριζοσπαστικοποίησης, η διαμόρφωση μιας νέας, αγωνιστικής πρωτοπορίας θα συνεχίσει να είναι διαδικασία επίπονη και βασανιστική, που απαιτείται να περάσει το καμίνι πολλών συγκρούσεων και εμπειριών.

Ωστόσο, είναι μάλλον βέβαιο ότι είμαστε πράγματι σε μια ποιοτική, θετική καμπή και στην αρχή μιας νέας πορείας. Τα αστικά επιτελεία το καταλαβαίνουν ή το αισθάνονται. Γι' αυτό βιάζονται να συκοφαντήσουν αυτή την κίνηση: χρεώνοντάς την στον ΣΥΡΙΖΑ, λέγοντας ότι σ' αυτή δεν εκδηλώνεται το λαϊκό στοιχείο, δεν παράγεται δυναμική μετατόπισης των πολιτικών συσχετισμών κ.ο.κ. Αυτός ο κύκλος επέμβασης των μαζών μπορεί να ανοίξει πολύ. Να ξαναπιάσει το νήμα της κοινωνικής και πολιτικής ριζοσπαστικοποίησης, που κόπηκε το 2015. Να καλλιεργήσουμε τις προϋποθέσεις γι' αυτό, δηλαδή να ενισχύσουμε την επαναστατική πολιτική και την ΟΚΔΕ, είναι βασικό καθήκον μας.

36. Η κατάσταση στο οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα παραμένει πολύ δύσκολη. Παρά κάποια θετικά δείγματα, όλα δείχνουν ότι μια αλλαγή θα αργήσει. Η κρίση και οι αδυναμίες έχουν συμπυκνωθεί στην εξωνημένη κατάσταση της ΓΣΕΕ, που ο έλεγχός της από την αστικοποιημένη γραφειοκρατία την κάνει όλο και πιο «κίτρινη», ενώ συμπαρασύρονται ομοσπονδίες, συνδικάτα κ.λπ. Η σταλινική γραφειοκρατία του ΠΑΜΕ έχει βασικά προσαρμοστεί ή απλά δεν μπορεί να αντιδράσει και χάνει δυνάμεις. Η κατάσταση απειλείται διαλυτική, όσο θα επιχειρείται να εφαρμοστούν στην πράξη σκληρά αντιαπεργιακά και αντισυνδικαλιστικά μέτρα, η ανοιχτή κηδεμόνευση και υποταγή, ο περιορισμός ή ακύρωση κάθε θεσμικού ρόλου, δυνατότητας συλλογικής εκπροσώπησης και διαπραγματεύσεως των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Στο έδαφος της κρίσης, ανεργίας, φτώχειας, απειλής περιθωριοποίησης, επιθέσεων κ.λπ., τεράστια στρώματα των εργαζομένων έχουν έτσι μείνει εκτεθειμένα σε διαιρέσεις, φόβο, ατομική επιβίωση, άγνοια ή εγκατάλειψη βασικών δικαιωμάτων ή και της αξιοπρέπειάς τους. Η κατάσταση εμφανίζεται ίσως λίγο καλύτερη στην ΑΔΕΔΥ και το δημόσιο τομέα, αλλά όχι ποιοτικά διαφορετική.

37. Η κατάσταση στην Αριστερά έχει χειροτερεύσει πολύ. Η πίεση της ορμητικής αστικής επίθεσης, ενισχυμένης από την πανδημία, έδειξε πόσο ακατάλληλες είναι οι πολιτικές που κυριαρχούν. Μεγάλωσε τις ανακατατάξεις, τα ξεκαθαρίσματα, την αποδυνάμωση ως απογύμνωση ή εξαφάνιση δυνάμεων. Ο κίνδυνος μιας «ιταλοποίησης», μιας εξαιρετικής και διαρκούς αποδυνάμωσης και περιθωριοποίησης, είναι υπαρκτός, παρά τα ιστορικά χαρακτηριστικά του εργατικού κινήματος στη χώρα μας, που σε κάποιο βαθμό λειτουργούν προστατευτικά.

α) Το ΚΚΕ βρίσκεται σε μια σημαντική κρίση. Η ηγεσία και ο μηχανισμός του έχουν προσαρμοστεί σε μια ηττοπάθεια και έναν συντηρητισμό, στο σημερινό δυσμενή ταξικό συσχετισμό. Αυτό είναι το

συμπέρασμα από όλη την στάση τους, στη διάρκεια της πανδημίας, στις μαθητικές και φοιτητικές κινητοποιήσεις, στους εκπαιδευτικούς, στα συνδικάτα και στη ΓΣΕΕ, απέναντι στην καταστολή... και στην στοίχιση με τον αστικό εθνικισμό ενάντια στην «τουρκική προκλητικότητα και επιθετικότητα». Μια «ταξική» ρητορική και η «αποκατάσταση του επαναστατικού χαρακτήρα», είναι μόνο το άλλοθι αυτής της πορείας. Οι γνωστές μέθοδοί τους (διαίρεση και διάσπαση, συκοφαντίες και βρισιές κ.λπ.) γίνονται όλο και πιο αφόρητες – και μάλλον δύσκολο να εφαρμοστούν με τις δικές του μόνο δυνάμεις. Έτσι, το ΚΚΕ έχει αποκοπεί από τις ζωντανές διεργασίες του κινήματος. Έχει χάσει τη δυνατότητα να οργανώνει και να ηγείται, να ενσωματώνει κομμάτια. Η μεγαλύτερη «δύναμή» του είναι δανεική: οι αδυναμίες και αυταπάτες της άκρας αριστεράς. Οδηγείται σε στασιμότητα ή νέες κρίσεις, που μπορούν να απελευθερώσουν ένα δυναμικό χιλιάδων.

β) Στην άκρα και ριζοσπαστική αριστερά, ο απολογισμός πάνω από μιας 10ετίας είναι βαρύς. Ουσιαστικά, μετά το ορόσημο του 1998, δεν κατάφερε να παίξει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο, στη δημιουργία κεντρικών πολιτικών γεγονότων. Τα σχέδια με ΣΥΡΙΖΑ, ΑΝΤΑΡΣΥΑ, ΛΑΕ απέτυχαν και δημιούργησαν μεγαλύτερη κρίση. Σήμερα, περισσότερο δείχνει να ακολουθεί και να εκφράζει, παρά να οργανώνει και να δημιουργεί αγώνες και κινήματα. Οπωσδήποτε διατηρεί σημαντικά χαρακτηριστικά και δυνατότητες, ωστόσο αυτά οφείλονται περισσότερο στην ιστορία της παρά σε οποιαδήποτε ανάλυση και πρόγραμμα, πολιτική και πρακτική. Επομένως, ήδη υπάρχει ένα μεγάλο ερωτηματικό αν θα μπορέσει να διατηρήσει έναν σημαντικό ρόλο. Τα δείγματα για το αντίθετο είναι πολλά και ανησυχητικά: στάση στις φοιτητικές κινητοποιήσεις, στην απεργία πείνας του Δ. Κουφοντίνα, γενικότερα σε ό,τι αφορά μια σταθερή, έμπρακτη αμφισβήτηση της αστυνομοκρατίας (αλλά και ιδεολογημάτων όπως «θα λογαριαστούμε μετά», πρακτικών ηλεκτρονικής/διαδικτυακής «λειτουργίας» κ.λπ.), ομορτοουνισμοί γύρω από ΚΚΕ αλλά και ΣΥΡΙΖΑ και ΜεΡΑ25. Το ΝΑΡ, κύρια κεντρίστικη οργάνωση, διέρχεται σοβαρό αδυνάτισμα. Σε κάθε περίπτωση, ο πυρήνας της άκρας αριστεράς έχει περιοριστεί σε εύρος και φυσιογνωμία, γύρω από έναν μικρό αριθμό οργανώσεων (ανάμεσά τους φυσικά η ΟΚΔΕ). Έχουν μεγαλώσει οι φυγόκεντρες τάσεις, προς κάθε ρεφορμισμό, ομορτοουνισμό, παλιές και νέες εκλογικίστικες συγκολλήσεις.

38. Η κρίση στο εργατικό κίνημα και την Αριστερά, ιδιαίτερα η αθλιότητα του ΣΥΡΙΖΑ, έχει δώσει κάποιο χώρο στους διάφορους αναρχικούς, αυτόνομους, ελευθεριακούς κ.λπ. Ως εξαίρεση, μπορεί να συναντήσει κανείς εκεί αξιολογικά στοιχεία ή συλλογικότητες, που όμως κατά βάση λείπουν οι προϋποθέσεις ώστε να κερδηθούν σε μια επαναστατική πολιτική. Σαν σύνολο, ο χώρος αυτός βρίσκεται σε απόλυτο και επικίνδυνο αδιέξοδο. Είναι κυρίως αποτέλεσμα της κρίσης του εργατικού κινήματος, ακόμα και της αστικής πολιτικής και ηθικής. Δεν μπορεί να παράξει οτιδήποτε, είναι διάτρητος στην αστική παρακμή και σήψη («ατομικότητα», «ανοιχτές» διαδικασίες κ.λπ.), στους μηχανισμούς του αστικού κράτους αλλά και στην εκμετάλλευσή του από τον ρεφορμισμό γενικά και τον ΣΥΡΙΖΑ και τα παρακλάδια του ειδικότερα.

Ε) ΕΠΕΜΒΑΣΗ – ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΟΚΔΕ

39. Ο νέος κύκλος αγώνων και επέμβασης των μαζών χρειάζεται ισχυρές βάσεις και υποστήριξη. Η πολιτική όλων των οργανωμένων δυνάμεων στην Αριστερά και το εργατικό κίνημα είναι λιγότερο ή περισσότερο ακατάλληλη. Η αλλαγή των συσχετισμών υπέρ της επαναστατικής πολιτικής και της ΟΚΔΕ παραμένει η κύρια προϋπόθεση για μια ανασυγκρότηση-ανασύνθεση του κινήματος.

40. Στις σημερινές συνθήκες, ο ρόλος του υποκειμενικού παράγοντα, δυνάμεων όπως η Οργάνωσή μας, έχει μεγαλώσει αντικειμενικά. Όλο το προηγούμενο διάστημα, η Οργάνωσή μας επιβεβαίωσε την αξία της – αν και ακόμα δεν έχουμε αλλάξει τους αριθμητικούς και οργανωτικούς συσχετισμούς. Παρακολουθήσαμε στενά και αναλύσαμε σωστά τις εξελίξεις μετά την άνοδο της ΝΔ στην εξουσία. Διατηρήσαμε την πολιτική και οργανωτική λειτουργία μας, κάνοντας δύσκολες προσαρμογές. Μπορέσαμε να επέμβουμε έγκαιρα και αποτελεσματικά. Συμμετείχαμε από κοντά ή και βρεθήκαμε στο επίκεντρο των πιο σημαντικών προσπαθειών και διεργασιών. Έχουμε αναλάβει, με ανανεωμένες δυνάμεις, την πάλη για την προάσπιση της εργατικής δημοκρατίας στο εσωτερικό του κινήματος. Η θέση και το κύρος της Οργάνωσής έχουν ενισχυθεί και αποτελεί διακριτό σημείο αναφοράς. Αυτά τα στοιχεία είναι πολύ σημαντικά για τη συνέχεια, όπου οι συνθήκες θα γίνουν πολύ πιο δύσκολες και σκληρές.

41. Η Οργάνωσή μας τέθηκε κι αυτή σε πιέσεις και δοκιμασίες. Αν και δεν αποφύγαμε εντελώς την εκδήλωση κάποιων αδυναμιών και μιας ορισμένης εσωστρέφειας, δεν έδωσαν αυτά τον τόνο και η γενική ανταπόκρισή μας είναι θετική. Συνολικά, αντιμετωπίσαμε αρκετά ικανοποιητικά τα προβλήματα που εμφανίστηκαν, ορισμένα όντας πρωτόγνωρα, αποκτώντας εμπειρίες και κατακτήσεις που πρέπει να υπερασπιστούμε και να βαθύνουμε, ανοίγοντας νέους δρόμους για την ενίσχυση-οικοδόμησή μας.

42. Η συνέχεια και ανάπτυξη μας ξεκινάει από την κατανόηση πως έχουμε φτάσει ως εδώ. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, η ΟΚΔΕ ξεκίνησε μια νέα πορεία, μέσα σε συνθήκες πολύ δύσκολες κατά περιόδους. Έμεινε όρθια μετά τον κατακλυσμό του 1989, «επιμένοντας στον Λενινισμό». Σταδιακά αποτύπωσε ένα μαχητικό πνεύμα, ζωτικό για την σκληρή διαπάλη που πάντα διεξάγεται όχι μόνο στο ταξικό μέτωπο, αλλά και στο εσωτερικό του εργατικού κινήματος για την ιδεολογική, πολιτική και οργανωτική ηγεμονία. Όλη την προηγούμενη 10ετία, είναι ίσως η μόνη δύναμη με μια αισθητή και σφαιρική ενίσχυση. Ακόμα και διεθνώς, αν και «μικροσκοπική», ήταν από τις ελάχιστες που στάθηκαν κόντρα στο ρεύμα κρίσεων και διάλυσης. Οι αναλύσεις και επιλογές μας δοκιμάστηκαν και δικαιώθηκαν στην πράξη, εφοδιάζοντάς μας με αντοχή και αποτελεσματικότητα, αλλά και περηφάνεια και αυτοπεποίθηση.

43. Τα καθήκοντά μας είναι σύνθετα – και γι' αυτό πρέπει να είμαστε αυστηροί και απαιτητικοί με τον εαυτό μας. Δεν πρέπει να βιαζόμαστε. Πολλά ακόμα πρέπει να γίνουν. Πριν απ' οτιδήποτε άλλο, πρέπει να προετοιμαστούμε για τον «άγριο» χαρακτήρα της περιόδου, τις πολύ δύσκολες και σκληρές μέρες μπροστά μας.

Η αλλαγή των συσχετισμών, προϋπόθεση για οποιοδήποτε άλλο κέρδος, δεν είναι διαδικασία αριθμητικής πρόσθεσης αλλά σφαιρικής ενίσχυσης. Δεν αρκεί να κερδίζουμε μέλη, αλλά να διαμορφώνουμε αγωνιστές που θα αφοσιωθούν στην οργάνωση της τάξης, κάνοντας και τις απαραίτητες προσαρμογές και θυσίες. Χρειάζεται συσσώρευση και ανάπτυξη των δυνάμεών μας, διαρκής πολιτική και πρακτική εγρήγορση και δοκιμασία, αφομοίωση εμπειριών, δουλειά υποδομής, επεξεργασίες και παραγωγή, ανάδειξη στελεχών. Όποιος σκέφτεται τη νίκη της επαναστατικής πολιτικής, οφείλει πρώτα να κυριαρχήσει θεωρητικά και πολιτικά. Δεν υπάρχει άλλος δρόμος.

Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να εντάξουμε και να αναπτύξουμε οργανικά το νεότερο δυναμικό. Να υποστηρίξουμε μια αναβαθμισμένη επέμβαση, την πολιτική της ενότητας και ταξικής ανεξαρτησίας και συνολικά την οργάνωση της τάξης, σε συνθήκες όπου η κρίση του κινήματος θα του δίνει για μια ολόκληρη περίοδο μορφές διακοπτόμενες, άτυπες, ακανόνιστες. Να διαμορφώσουμε αποτελεσματικό σκελετό και ηγεσία – μια εκπαίδευση που πρέπει να γίνει στην περίοδο και επαναστατικής πλημμύρας και αντεπαναστατικής άμπωτης. Συνολικά, να πετύχουμε μια στέρεη κομμουνιστική συγκρότηση, να σφυρηλατήσουμε μια οργάνωση και αγωνιστές σθεναρούς και ανθεκτικούς, που να μπορούν να απορροφούν τα αναπόφευκτα χτυπήματα και κρίσεις. Ικανούς ταυτόχρονα για «συγκεκριμένη ανάλυση» μέσα στις απότομες στροφές της περιόδου, για τη διαμόρφωση σχεδίου και την εφαρμογή του με ενεργητικότητα και πρωτοβουλία.

44. Το πρόγραμμά μας δεν πρέπει να είναι μια εγκεφαλική κατασκευή ή ένα σχέδιο στο χαρτί, αλλά να συμβαδίζει με το ριζώμα και την οικοδόμηση της Οργάνωσης. Ένα Πρόγραμμα Σωτηρίας / Έκτακτης Ανάγκης πρέπει να ξεκινάει από τα τεράστια προβλήματα των μαζών και να τα συνδέει με το συνολικό πρόβλημα, δείχνοντας την ανάγκη και λύση της Επανάστασης και του Σοσιαλισμού. Βασικοί άξονες:

1) Ενάντια στο Νέο Σύστημα Εκμετάλλευσης, σε όλα τα αντεργατικά μέτρα, την ανεργία, ελαστική και «μαύρη» εργασία, τους αντιπεργιακούς και αντισυνδικαλιστικούς νόμους, την φτώχεια και εξαθλίωση. Επαναφορά συλλογικών συμβάσεων, αποκατάσταση και διεύρυνση όλων των δικαιωμάτων μας. Αυξήσεις σε μισθούς – συντάξεις. Λιγότερη δουλειά – Δουλειά για όλους (7ωρο-35ωρο-5νθήμερο ή ακόμα μεγαλύτερη μείωση του χρόνου εργασίας), με ένα πρόγραμμα μαζικών δημόσιων παραγωγικών επενδύσεων. Λεφτά για τις κοινωνικές ανάγκες, για την κοινωνική ασφάλιση, για δημόσια-δωρεάν υγεία και παιδεία για όλους. Αντιστροφή όλων των ιδιωτικοποιήσεων. Στοπ σε πλειστηριασμούς, προστασία της λαϊκής κατοικίας. Προστασία του περιβάλλοντος και της ζωής από την καταστροφή του καπιταλιστικού κέρδους.

2) Ενάντια σε πόλεμο, εθνικισμό, ιμπεριαλισμό. Όχι σε εξοπλισμούς, αύξηση στρατιωτικής θητείας, милитарισμό. Έξω NATO, βάσεις, πυρηνικά. Όχι στις ΑΟΖ, στην εξορμητική πολιτική των πολυεθνικών, της οικολογικής καταστροφής, των πολεμικών κινδύνων. Ενάντια στον αντιδραστικό ανταγωνισμό των αστικών τάξεων σε Ελλάδα και Τουρκία – Κοινή Πάλη και Διεθνισμός των εργατών και των λαών.

3) Ενάντια στο αστυνομικό κράτος, την καταστολή, την κρατική τρομοκρατία. Διάλυση των ειδικών σωμάτων – Αφοπλισμός της αστυνομίας. Να σπάσει στον δρόμο η απαγόρευση των διαδηλώσεων, συγκεντρώσεων και καταλήψεων, η κατάργηση του ασύλου. Κάτω τα εξοντωτικά πρόστιμα και διώξεις σε αγωνιστές. Μαζική μαχητική υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών, αυτοάμυνα του κινήματος.

4) Ενάντια στο μίσος του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Κατάργηση της συμφωνίας ΕΕ – Τουρκίας. Κλείσιμο των στρατοπέδων-κολαστηρίων, σταμάτημα των απελάσεων. Έγγραφο και δικαίωμα ασύλου σε όλους, σύνορα ανοιχτά για ελεύθερη, ασφαλή, οργανωμένη μετακίνηση. Οικονομική ενίσχυση των λαών που μεταναστεύουν στις ίδιες τις χώρες τους, όχι «κονδύλια» της ΕΕ που λυμαίνονται κυβερνήσεις, καπιταλιστές και ΜΚΟ. Σταμάτημα των επεμβάσεων και πολέμων.

5) Παύση πληρωμών στους δανειστές τοκογλύφους της ΕΕ, του ΔΝΤ, των Αγορών. Διαγραφή του Χρέους. Ριζικό «κούρεμα» - απαλλαγή χρεών των λαϊκών στρωμάτων.

6) Έξω από Ευρώ / ΕΕ. Εισαγωγή εθνικού νομίσματος. Για να χαράξουμε μια νέα πορεία, έξω από την αποσύνθεση της ιμπεριαλιστικής, αντεργατικής και αντιδημοκρατικής ΕΕ. Για μια Ευρώπη των Εργαζομένων, δημοκρατική, ριζοσπαστική, σοσιαλιστική.

7) Να πάρουμε τον πλούτο όπου κι αν βρίσκεται – Άνοιγμα των βιβλίων/λογαριασμών και βαριά φορολογία σε κεφάλαιο-πλούσιους. Εθνικοποίηση χωρίς αποζημίωση, με εργατικό έλεγχο, σε μεγάλες επιχειρήσεις και τομείς κλειδιά.

8) Για μια Κυβέρνηση των Εργαζομένων: μια ριζικά διαφορετική δομή εξουσίας, έξω από την αστική σήψη και ανηθικότητα. Που θα εφαρμόσει στην πράξη ένα ριζοσπαστικό, ταξικό Πρόγραμμα Σωτηρίας. Με επίκεντρο τις κοινωνικές και ανθρώπινες ανάγκες. Με βαθιές τομές στην οργάνωση της οικονομίας, της κοινωνίας, της πολιτικής. Με δημόσιες παραγωγικές επενδύσεις και δημοκρατικό σχεδιασμό. Με διεύρυνση των δημοκρατικών και πολιτικών ελευθεριών για τους εργαζόμενους και τη νεολαία. Ανοίγοντας τον δρόμο για τη μόνη πραγματική εναλλακτική, τον Σοσιαλισμό.

45. Οικοδομούμε την ΟΚΔΕ – Οικοδομούμε το κίνημα. Με κεντρικό σύνθημά μας «Ενότητα και Οργάνωση Παντού – Αγώνας Διαρκείας» και βασικούς άξονές μας:

– Ενίσχυση της θεωρητικής, ιδεολογικής και πολιτικής δουλειάς και παραγωγής μας.

– Σταθερός προσανατολισμός στην εργατική τάξη. Συστηματική ενασχόληση με τα προβλήματα των εργαζομένων. Διεύρυνση του περιγυρού μας, των κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων που δημιουργούμε, με επίμονο αντιπάλεμα κάθε πίεσης ατομικοποίησης, απομόνωσης και αποξένωσης, σε μια διαρκή προσπάθεια σύνδεσης με κομμάτια της τάξης. Σχεδιασμένες επεμβάσεις και καμπάνιες (πολιτικά, οργανωτικά, ιδεολογικά) για την ενίσχυση των γραμμών του εργατικού κινήματος, την επανασύνδεση κομματιών της τάξης με την οργανωμένη πάλη. Φτιάχνουμε παντού ομάδες, εστίες αντίστασης και αγώνα, με έμφαση στην ενεργή συμμετοχή των ίδιων των εργαζομένων.

– Δίνουμε προτεραιότητα στα ιδεολογικά, προγραμματικά και πολιτικά στοιχεία της επέμβασης. Παλεύουμε επίμονα, συγκρουόμαστε με αυταπάτες και συνήθειες, για να ξεπεραστούν η ατομικοποίηση, οι αδυναμίες, η αποπολιτικοποίηση και αποϊδεολογικοποίηση στο εσωτερικό των εργαζομένων. Για την αλλαγή των συσχετισμών με το κέρδισμα των πιο αξιόλογων στοιχείων.

– Ενωτική πολιτική. Πρωτοβουλίες με βάση τα συμφέροντα του κινήματος, ιδιαίτερα γύρω από μορφές αυτοοργάνωσης του κινήματος, αλλά και με βάση τις ιεραρχήσεις της οργάνωσής μας. Προσπάθεια συγκέντρωσης των πιο βασικών δυνάμεων της άκρας αριστεράς, σε κοινή δράση και συντονισμό, σε ένα «μέτωπο» αγωνιστικό και όχι εκλογικίστικο. Αξιοποίηση κάθε δυνατότητας για την ανάπτυξη μορφών αυτοοργάνωσης, παρά τις ιδιαίτερες συνθήκες και δυσκολίες, ώστε να ενισχύσουμε την ανάπτυξη και ριζοσπαστικοποίηση των αγώνων, την

– Σθεναρή πάλη ενάντια σε κάθε ρεφορμισμό και οπορτουνισμό, διεκδίκηση κάθε σπιθαμής πολιτικού χώρου και επιρροής.

– Πάλη για την εργατική δημοκρατία στο εσωτερικό του κινήματος.

– Μεθοδική προστασία του κινήματος και των αγωνιστών. Συνειδητή πειθαρχία και δημοκρατική λειτουργία στο εσωτερικό της Οργάνωσης. Ανάπτυξη της συλλογικότητας και αλληλεγγύης, ενός πνεύματος προσφοράς, αφοσίωσης και αυτοθυσίας.

– Για ένα μέτωπο «της ηθικής μας» ενάντια στη χαβούζα της αστικής παρακμής και σήψης. Ανάδειξη ενός συλλογικού και αλληλέγγυου τρόπου ζωής και των επιλογών του (διάβασμα, ψυχαγωγία κ.λπ.). Πάλη ενάντια στα επιθετικά αστικά-νεοφιλελεύθερα ιδεολογήματα (όχι κόμματα κ.λπ.), στον αταξικό, ατομικίστικο και αντιπρολεταριακό «δικαιωματισμό», που αποσυνθέτουν τις δυνάμεις των εργαζομένων και της νεολαίας.